

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

Nr. 3 (20)

Märts 1939

III aastakäik

SISU: Kuidas kujuneb asundustegevus lähematel aastatel? — **Aug. Gustavson:** Sotsiaalkindlustus meil ja mujal (järg). — **Agr. R. Leetoja:** Umbrohutõrje esimesi samme. — **Tarmo Talvi:** Põllutöölise naisele antagu emaõigus. — Mis õigused on välistöölisel Eestis? — **Agr. H. Selja:** Kas tasub rajada kultuurkarjakopleid ka väiketalundites. — **J. Utno:** Kuidas panna kanu hauduma. — Toimetusele saadetud kirjad. — Koja tegevusest. — Maatöölise ja väikemaapidajate elust Jänedal, Luunjas, Alatskivil, Viisus, Heimtalis, Präämal, Tormas ja Moostes. — Ringvaade. — Naine ja kodu. — Põllumajanduse töomailt: **A. Leib:** Paras aeg on mõelda mesilaste korjema suurendamise eest // Missuguseid marjapõõsaid istutada // Töid aias. — Nõuannet. — Välismailt: Rootsi põllutöölise palgaoludest. — Kuulutusi.

Põllupidajate Ühispank

Välke-Karja 7, Tallinnas, telefon 455-68.

Osakond: Keila, Raekoja pl. 6, tel. 75.

Arvete seis 28. veebruaril 1939. a.

Aktiva		Passiva	
Kassa	9.655.27	Osakapital	138.030.—
Hoiuarved teistes krediitasutistes	292.266.67	Tagavara- ja erikapitalid	21.534.60
Väärtpaberid	68.459.92	Hoiused	1.148.397.99
Välisraha	359.40	Riiklikud laenud	5.902.92
Laenud	977.114.32	Vekslite rediskont Eesti Pangas	10.383.65
Korrespondendid	5.053.49	Korrespondendid	2.053.20
Garantiide deebitorid	7.071.39	Väljaantud garantiid	7.071.39
Vallasvara	7.728.54	Saadud %%, komisjon ja porto	23.664.80
Valitsemis- ja ärikulud	4.966.68	Mitmesugused tulud	1.495.51
Makstud %%, komisjon ja porto	128.52	Osakond	28.336.31
Mitmesugused kulud	30.50	Muud passivad	14.009.48
Osakond	28.424.16	Puhaskasu	12.582.25
Muud aktivad	12.203.24		
	<u>Kr. 1.413.462.10</u>		<u>Kr. 1.413.462.10</u>

Pank võtab raha hoiele, annab laene ja toimetab kõiki muid panga operatsioone.

Koja nõuande- ja haridustöö alal

korraldati märtsikuul

1. Loenguid:

- 5. III — Säreveere (Järvemaal) mõisas sotsiaalkindlustuse üle, Kuusiku (Harjum.) riigim. — sotsiaalkindlustuse üle,
- 5. III — Vana-Karistes (Pärnum.) — maatöölilistele ja väikemaapidajatele.
- 12. III — Narva väikemaapid. ühingus,
- 17./18. III — Viljandi väikemaapid. üh.
- 25. III — Völlis (Viljandim.) — väike- maapidajatele.
- 26. III — Rääkal (Viljandim.) — väike- maapidajatele, Kaansoos (Viljandim.) — väi- kemaapidajatele.

2. Kahepäevased koduse kasvatuses lühikursused peeti:

- 4./5. III — Sõmerpalu riigim. (Võrum.),
- 6./7. III — Vana-Antsla mõisas (Võrum.)
- 16./17. III — Kehtna mõisas (Harjum.)
- 18./19. III — Torma riigim. (Tartum.)
- 28./29. III — Jäneda mõisas (Järvam.).

3. Kahenädalased naiskäsitöökursused toimusid:

- 6.—18. III — Mooste riigim. (Võrum.)
- 23. III — 4. IV — Kehtna mõisas.

4. Väikemaapidajatele peeti kursusi:

- 27.—31. III — Narva ümbruskonna väi- kemaapid. — aianduse ja lin- nukasvatuse üle.
- 29. — 31. III — Suure-Jaani (Viljandi- maal) väikemaapidajatele — mesipuude valmistamise üle.

Kanade tõumaterjali levitamiseks väi- kemaapidajatele on tänavuu E. Linnukasvatatajate Seltsile määratud toetust 400 krooni. Väikemaapidajatel, kes on huvita- tud tõumaterjali saamisest, tuleks pöörata E. Linnukasvatatajate Seltsi poole, Tallinn, Pikk tän. 40.

Kes soovivad moodsa kanala ehitamisel saada riiklikku preemiat, need peavad end E. Linnukasvatatajate Seltsis registreerima hiljemalt 1. aprilliks. Preemiat on võimalik saada kuni 20% ehituskuludest, kuid mitte üle 200 krooni kanala kohta.

Uue põllutööliliste seaduse eelnõu on praegu Riiginõukogus. Riigivolikogu kolmandal lugemisel enam selles uusi parandusi ei teinud. Riiginõukogu vastavas komisjonis esitas eelnõu suhtes ka parandusettepanekuid Maatööliliste ja Väikemaapidajate Koja esin- daja rnk. R. Marrandi. Need parandusette- panekud puudutasid tööliste korteriküsi- must, haiguspäevade puhul vallandamist, naiste tööd, eriti karjamajanduslikul alal, tööpäeva pikkuse kindlaksmääramist riigi- mõisade eeskujul, ületunnitatu sissevõtmist jne. Komisjoni enamus aga kahjaks ei ühi- nenud nende seisukohtadega. Seda arvesta- des saatis Koda kõigile Riiginõukogu liik- metele Koja parandusettepanekud ühes pi- kemate põhjendustega kätte veel kirjalikult.

Riiginõukogu üldkoosolekul hakati eel- nõud arutama 28. skp., kus otsustati anda see veelkordseks kaalumiseks üldkomisjoni.

Koja Teataja aprillikuu-number ilmub 20. aprilli paiku. Kaastöö sellesse numbrisse palume saata ära võimalikult veel enne ke- vadpühi.

Põllutööliliste premeerimise küsimuse lahendamiseks on praegu Põllu- töömisteeriumis valmimas vastavad ju- hendid. Aluseks on nende väljatöötamisel Põllutöökoja ja Maatööliliste ja Väikemaapi- dajate Koja seisukohad. Põllutööliliste tun- nustamise kavatsus on tekitanud kogu töö- liskonnas suurt elevust, mille kujukamaks tõenduseks on asjaolu, et kogutud andme- tel on üle riigi tervelt 20.000 preemiasoovi- jat. Niipea, kui tunnustamisjuhised on lõp- likult kinnitatud, avaldame need täielikult Teatajas.

Koja maatööliliste ja väikemaapidajate sektsioonide juhatused astuvad järjekord- seteks koosolekuteks kokku veel enne pühi — esimene esmaspäeval, 3. apr., teine — 4. apr. kell 11 hommikul. Koja täiskogu vii- mane koosolek selle koosseisu volituste kes- tel peetakse Tallinnas mai algul.

Viljapuude istutamise alal ergutusraha saamise sooviavaldiste sisseseadmise viima- seks tähtajaks kevadisel hooajal on 1. a p- rill. Kuidas sooviavaldise esitamisel toi- mida ja millised andmed avaldusse sisse võtta, selle kohta on toodud üksikasjalised kirjeldused Koja Teatajas nr. 2 — 1939. a. lk. 45—47.

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

TELLIMISHIND:	TOIMETUS JA TALITUS:	KUULUTUSTE HIND:
Aastas Kr. 1.20	Tallinnas, Vene tn. 13—3, telefon 462-15, avatud	1 lhk. Kr. 30.—
6 kuu peale „ —.70	igal tööpäeval kella 8—3 p. l.	1/2 „ „ 15.—
3 „ „ „ —.40	Posti jooksev arve 699.	1/4 „ „ 7.50
Üksiknumber „ —.15	Vastutav toimetaja Gustav Abel.	1/8 „ „ 3.75

Kuidas kujuneb asundustegevus lähematel aastatel?

Uued põllutööliskohad Abja, Vändra, S.-Jaani, Rüpina ja Jõgeva konventidesse.

Praegu on teatavasti Riigivolikogus vastuvõtmisel Asundusseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle arutamisel selgitati põhjalikult asundustegevuse eesmärgid ja tulevikukavatsusi. Neist nähtus, et peaarhku kavatsetakse edaspidi panna uudismaade ülesharimisele senistes talundites. Selleks otstarbeks on 1939. a. nähtud ette riiklikke summe 700.000, riiklikuks asundustegevuseks aga märksa vähem — ja nimelt 550.000 krooni. Need summad jääksid enam-vähem kindlaks ka järgnevate aastate peale. Riikliku asundustegevuse osas kavatsetakse eeloleva 5 aasta kestel viia lõpule need tööd, mis praegu pooleli. Need tööd on peamiselt uute kohtade hoonestamise ja korrastamise alal. Süure arvu maasoovijate rahuldamisest tahetakse teostada aga eeskätt olemasolevate mineraalmaa korraldamisega. Põllutööminister ütles oma sõnavõtus Riigivolikogus, et praegu on müügil väga palju talusid, mida võiks mõõduka hinnaga võtta asundamiseks. Lähematel aastatel ongi tahe niisuguseid põllumajapidamisi, mis on maha jäänud ühel või teisel põhjusel, omandada ja nendest taludest, kui nad on suuremad, tükeldamise teel luua väiksemaid üksusi ja neid anda välja maasoovijatele. Praegu on, nii kinnitas minister, eeltöid käimas, et selleks tarvilisi rahasumme leida.

Asundusseaduse muutmisega tõstetakse eriti välja lasterikaste perekondade asustamist ja antakse seesugustele perekondadele mitmesuguseid soodustusi. Asundustegevuse korras võib edaspidi saada maad ainult see isik, kel on perekond. Uute talude omandajatele, kel lasterikkad perekonnad, või-

dakse maakapitalist anda erakorralist toetust põllumajandusliku inventari soetamiseks kuni 500 kr. suuruses. Soodustusi tehakse neile veel maakoha ostuvõlgade ja asunduslaenude kustutamise või võlaprotsentide alandamise ja ärajätmise teel.

Järgnevalt tõstetakse asundusseaduses välja põllutööliskohtade rajamise tarvidus. Põllutöölisele oma iseisiva kodu soetamine on tunnustatud mõjuvaks abinõuks töökäte maal hoidmiseks. Iseseisev koht aitab tõsta põllutöölise elutaset ja loob eeldusi perekonna asutamiseks. Põllu- ja käsitööliskohtade rajamiseks antakse Asundusametile võimalus omandada kas talumaid või asustamata maatükke. Tänavu on kavas esimese katsena luua 50 töölikohta, mis antakse välja lasterikastele põllutöölisperekondadele. Need kohad rajatakse Abja, Vändra, Suure-Jaani, Rüpina ja Jõgeva konventi piirkonda (Jõgeval luuakse need peamiselt Kuremaale). Hooned kõnesolevatele kohtadele püstitab riik tulekindlast ehitusmaterjalist. Majade ehitamisega alustatakse suvel, nii et sügisel võiksid põllutöölised kolida juba uutesse kodudesse. Seesugune eluaseme koht läheb täiesti kordaseatuna maksma ümmarguselt 300 krooni. Maad on niisugusel kohal 0,3—1 ha. Algul kavatsetakse need kohad anda mõneks aastaks kasutajatele proovile. On kasutaja vastuvõetav ja tahab ta sellele kohale jääda, siis võib ta krundi ühes hoonetega osta pikaajalise maksuga pärisomanduseks. Laenuprotsenti ostuvõlalt sellejuures ei nõuta. Aastas tuleks töölisel koha ostuvõla kustutamiseks maksta 50—60 krooni.

Nagu Põllutööministeeriumist kuulub, on soovijaid uutele töölikohtadele palju.

Sotsiaalkindlustus meil ja mujal

(Järg.)

Aug. Gustavson.

Rahvusvahelise Tööstööbüroo korrespondent Eestis.

Vanaduse-, invaliidsuse- ja perekonna-kindlustus.

Eelmises numbris tutvusime lühidalt haiguse- ja tööõnnetuste kindlustusega. Vaatleme nüüd vanaduse-, invaliidsuse- ja perekonnakindlustust.

Vanadusekindlustuse ülesanne on võimaldada vanadusepensione seadusega määratud vanadusikka jõudnud töölisele, kuna invaliidsuskindlustus võimaldab pensioni töölisele, kes pole veel vanadusepensioni eas, kuid on siiski (mõne raske haiguse tagajärjel näit.) kaotanud juba töövõime, s. t. on muutunud invaliidiks. Invaliidsusekindlustuse ülesanne ei ole maksta pensioni tööõnnetuste tagajärjel töövõime kaotanule, kuna sellise isiku eest hoolitsemine (pensioni maksmine) on tööõnnetuste kindlustuse ülesanne.

Lõpuks perekonna kindlustuse ülesanne on pensionide maksmine kindlustatu surma puhul tema perekonnale: lesele, alaealistele lastele ja teistele perekonnaliikmetele, kes olid kindlustatu ülal pidada. (Kui kindlustatu saab surma tööõnnetuse tagajärjel, siis on perekonnal õigus pensionile tööõnnetuste vastu kindlustamise seaduse alusel.)

Vanaduse-, invaliidsuse- jne. kindlustus jaguneb kindlustuse kohustuse suhtes, nagu näit. haigusekindlustuski, kahte rühma: vabatahtlikuks ja sundkindlustuseks. Tegelikult on mainitud riskide vastu kindlustamisel vabatahtlikul moodusel tähtsuseta osa. Valdav on sundkindlustus.

Vanadusekindlustus jaguneb veel kindlustuse tulude suhtes kahte rühma: kontributiivseks ja mittekontributiivseks kindlustuseks.

Kontributiivseks kindlustuseks nimetatakse moodust, kus osa kindlustuskulusid (või ka kõik kulud) tuleb kas kindlustatu enda või tööandja või nende mõlema käest. Mittekontributiivseks nimetatakse aga niisugust süsteemi, kus kõik kindlustusega seotud kulud kantakse ühiskonna poolt, s. t. nad tulevad riigi- või omavalitsuse- või mõlema kassast. Siin kindlustatu ise ei maksa mingit kindlustusmaksu, vaid teatud vanaduses hakkab saama seadusega määratud riiklikku pensioni. Selline moodus näiteks esineb Taanis.

Vanaduse- ja invaliidsusekindlustust võib ulatuselt jaotada kolme pearühma:

- r a h v a - ehk üleriiklikuks kindlustuseks,
- v ä h e v a r a l i s t e ehk kehvade kih-tide kindlustuseks ja
- p a l g a l i s t e kindlustuseks.

Rahvakindlustuseks nimetatakse moodust, kus kõik riikkondlased, vaatamata nende majanduslikule seisukorrale ja tööalale, alluvad eranditult kindlustusele. Niisugune moodus esineb Euroopas näit. Rootsis ja Soomes.

Vähevaraliste kindlustus hõlmab kõiki majanduslikult nõrku ehk kehu ühiskonna-kihte, olgu need palgatöölised, kodutöölised või mitmet liiki iseseisvad käsitöölised.

Lõpuks palgaliste kindlustus hõlmab vaid neid, kes palgalepingu alusel töötavad tööandjale.

Levinenuim on just viimane kindlustuse moodus. Palgaliste kindlustus võib olla viidud ellu ka mitmesuguses ulatuses: näiteks mõnes riigis ta hõlmab praktiliselt kõiki palgatöölisi, tööalale vaatamata, teisel — ainult üksikuid tööalasi. Näiteks on mõnes üksikus riigis põllutöölised vanaduse- jne. kindlustuse alt välja jäetud. Kuid selliseid riike, kus põllutöölised on sotsiaalkindlustuse suhtes halvemas olukorras kui näit. tööstustöölised, on vähe ja nende arv väheneb kiiresti. Põllutöölise valgumine maalt linna on üheks peapõhjuseks, mis sunnib asetama neid võrdsesse olukorda tööstustöölisega.

Vanaduse- ja invaliidsusekindlustuse puhul ei oma kindlustatu pensioniõigust kohe vastavale tööalale teenistusse astumise momentist, vaid pensioniõiguse saamiseks on kõikjal nõuetav, et isik oleks varem teatud aja jooksul maksnud kindlustusmaksusid. See pensioniõiguse evimiseks tarviline aeg (kvalifikatsiooni periood) ei ole igas riigis võrdne: mõnes riigis on see lühem (näit. 5 aastat), teises — pikem (näit. 10 aastat). Ka kindlustusmaks ei ole igalpool kaugeltki võrdne. Kindlustatu enda kindlustusmaks oleneb peamiselt sellest, kui suure osa kulest kannab riik ja kui palju maksab tööandja. Endastmõistetavalt ka sellest, kui suured on maksetavad pensionid: kui kindlustatul on õigus suuremale pensionile, siis peab kindlustusfondil olema ka suuremad tulud.

Iga töolist eriti huvitab küsimus, missuges vanaduses algab õigus vanadusepensionile? — Ka see pole igalpool võrdne: mõnes riigis on 60. a., mõnes aga 65. a.

Kuna Eestis erateenistuses vanaduse-, invaliidsuse- ja perekonnakindlustust seni veel ellu pole viidud, siis saame näiteid tuua mainitud kindlustuse kohta ainult välismaalt.

Toome näitena lühikese ülevaate neist kindlustustest Inglismaal, Taanis ja Soomes. Esimeses esineb tüübiline palgaliste (põllutöölised ühes arvatud) kindlustus, teises toimub vanadusekindlustus täies ulatuses riigi- ja omavalitsuse kulul (mitte-kontributiivne süsteem) ja viimases on kogu rahvas kindlustatud (rahvakindlustus).

Inglismaal. Nagu ülal märgitud, on Inglismaal koos muude töolistega kindlustatud ka põllutöölised. Vanaduse- ja perekonnakindlustus on viidud ellu omaette seadusega, kuna invaliidsusekindlustust koos haigusekindlustusega korraldab teine seadus.

Kindlustusmaksud (mida maksavad meeste kindlustusel tööandja ja tööline pooleks, kuna naiste kindlustusel tööandja maksab $\frac{5}{10}$ ja naistööline — $\frac{4}{10}$ osa, samuti pensionid ja haigusekindlustuse puhul abirahad on Inglismaal kõikide töölise suhtes võrdsed, kuna teistes riikides need harilikult sõltuvad töölise palgast: kelle palk on suurem, maksab rohkem kindlustusmaksu (kindel protsent palgast) ning saab ka suuremat pensioni ja abiraha.

Vanaduse- ja perekonnakindlustuse kulu deks maksab meestööline ise 4,5 penny ehk 33 senti nädalas, kuna naistööline maksab 2 penny ehk 15 senti. Meestöölise eest maksab tööandja 4,5 ja naistöölise eest — 2,5 penny. Riik toetab kindlustust omapoolsete juurdemaksudega.

Vanadusepension õigus algab 65. eluaastaga, kusjuures on nõutav, et viimase viie aasta kestel oleks tasutud kindlustusmaksu vähemalt 104 nädalat.

Vanadusepension suurus on 10 sh. nädalas ehk 36 eesti krooni kuus. Sama pensioni saab ka pensionäri naine 65. eluaastast alates.

Kui perekonnapea sureb, siis on pensioniõigus lesel eesti rahas 36 kr. kuus surmani või uuesti abiellumiseni. Lastele makstakse (kuni 14 aastani või kooliskäimise puhul 16 aastani): esimesele umbes 18 kr. ja iga järgmisele — umbes 10 krooni kuus. Kui mõlemad vanemad on surnud, siis on iga vaeslapse pension 27 krooni kuus.

Haiguse- ja invaliidsuskindlustuse (mõlemale alluvad ka põllutöölised) kulude katteks maksab meestööline ise 4,5 penny ja tööandja samuti 4,5 penny ehk 33 senti nädalas. Haiguse puhul makstakse neljandast haigusepäevast arvates, kõige rohkem 26 nädala vältel, meestele 15 sh. ehk 13.50 kr. ja naistööliste 12 sh. ehk umb. 11 kr. nädalas. Kui haigus kestab üle 26 nädala või muutub kindlustatu üldse töövõimetuks, siis makstakse 27. nädalast alates meestöölisele 7 sh. 6 penny ehk 6.75 kr. ja naistööliste 6 sh. ehk 5.50 kr. nädalas invaliidsuspensionini. (Järgneb.)

Umbrohutõrje esimesi samme

Agr. R. Leetoja.

Käesolev aasta on kuulutatud meil umbrohutõrje hoogtöö aastaks. See samm on tingitud äratundmisest, et maaviljakuse tõstmine kõigi abinõudega on esmajärgulise tähtsusega ülesanne põllumajanduse arendamisel, ning et selle üheks suureks takistuseks on põldude kurjem vaenlane — umbrohi.

Et umbrohi meie põldudel suuresti kahju teeb, seda teab iga põllumees ja maaharija. Iga põllumees on ka seni võitlust pidanud umbrohuga, kuid et umbrohi sellele vaatamata aina enam levib, näitab, kui tugeva ja visa vastasega on siin tegemist.

Kui suur just kuskil umbrohu kahjustus on, ei saa keegi täpselt öelda, kuid üleriigiliselt ulatub see iga aasta miljonitesse kroo-

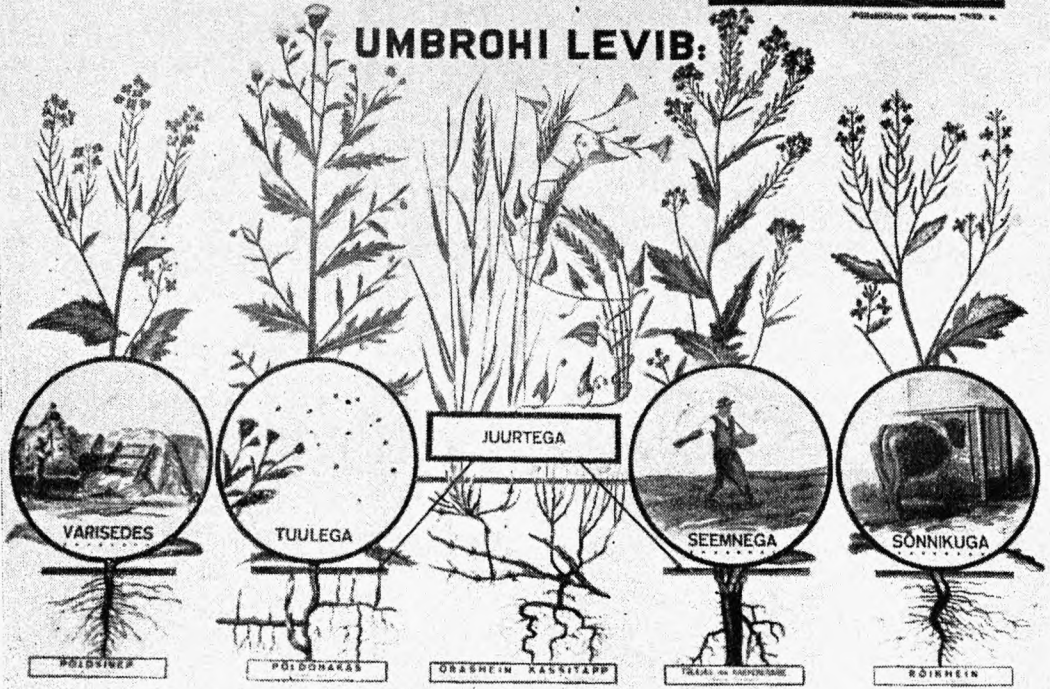
nidesse. See kahjustus ei paista alati otsest silma, kuna kahju tuleb kaudselt, osa saaki jääb saamata ja seda nagu ei märkagi ja ei loetagi nagu kahjuks.

Kas ja kunas on kaotatud osa suur või väike, see polegi nii oluline, tähtis on vaid teada, et umbrohtunud põllul on vili alati viletsam, kõhna kõrre ja kõluja teraga, ning et kasin saak ei tasu hästi tööd.

Umbrohi alandab põllumehe tööpalka, sest osa saagist jääb saamata, mida muidu oleks võinud saada.

On vist seletamatagi selge, et umbrohi on iga maaharija vaenlane, olgu siis haritav maa suur või väike, ja et umbrohi tuleb igalpoolt hävitada.

UMBROHI LEVIK:

Umbrohutõrje esimene ülesanne on umbrohu leviku piiramine. Ei ole suurt mõtet ega tulu põllul umbrohu hävitusest, kui teda sinna uuesti alatasa juurde tuleb. Teid, kust umbrohi põllule tuleb, on palju, kuid eelkõige ärgu põllumees ise umbrohtu külvak.

Kuivõrd palju umbrohtu põllumees ise külvab põllule koos viljaseemnega, seda näitavad kujukalt seemneproovid meie talvisest külvisest.

Nii on leitud näiteks rukki seemnes 1 ha kohta ligi 700 tuhat lusteseemet, kaeras ligi 600 tuhat põltsinepi seemet, lina- ja ristikutülvises isegi veel suuremaid hulki. Kui seesugust seemet põllule külvatakse, siis sattub juba sedakaudu põllule mitukümmend umbrohuseemet ühele ruutmeetrile, ja pole midagi imestada rohkest umbrohu esinemisest. Sellest tingituna on umbrohutõrje esimene samm — külvisseemne sorteerimine. Sorteerida tuleb tingimata kõik külvisseeme, vaatamata sellele, et see peksumasinast tulles näib küllalt puhas. Peksumasin, olgu ta nii hea kui tahes, ei tee kunagi vilja umbrohuseemnest puhkaks.

Külvisseemne sorteerimine on kasulik ka sellepolest, et peksumasinast tulnud viljas on

palju poolikuid, vigastatud ja kõlujaid teri, mis seemneks ei kõlba, kuid söödaviljaks päris kohased. Seesuguseid teri on viljas kaunis palju. Kui neid näiteks on 10%, siis külvaksite neid 1 ha kohta 200 kg seemne-normi juures 20 kg. See oleks asjata maha visatud, kuna neist orast ei tule. Seemet sorteerides saab seda aga söödaks kasutada ja see tasub juba ise sorteerimise kulud.

Umbrohu seemneid tuleb põllule ka muul viisil. Eriti on leviku keskusteks teeääred, põllupeenrad, kraavid, aiaääred ja muud seesugused kohad, kus umbrohi saab vabalt kasvada ja seeme valmida. Kõik need kohad tuleb suve jooksul korduvalt puhtaks niita, nii et umbrohi ei saaks õitseda.

Tähtis on see eriti aiapidajatel, kuna aia ääres ja prüghunnikutel kasvav umbrohi enamasti ka aeda kandub. Seepärast ei tohi umbrohtu kuskil lasta õitseda, vaid tuleb ikka maha niita.

Kuigi umbrohuseemneid enam põllule väljastpoolt juurde ei lähe, ei päästa see veel kohe põlde umbrohustumisest, kuna põllumuld juba endisest ajast sisaldab hulgaliselt umbrohuseemneid. Seepärast peab võitlus umbrohu vastu käima ka põllul järjekindla hävitusega.

Esijoones on siin tähtis, et kevadise maaharimisega võimalikult palju saaks kasvatada umbrohtu hävitada või kasvu pidurdada, et vili umbrohist ette jõuaks, vili lämmatab siis ise umbrohtu.

Kevadine umbrohtutõrje põllul saab siis olla edukas, kui põllutööd kõik õigeaegselt toimuvad.

Millal on õige aeg põllule minna? — Seda ei saa kalendri järgi määrata, vaid see oleb mullastikust, ilmastikust jne. Paras aeg on aga põllutööga alata, kui muld on juba sedavõrd tahenenud, et ei määri ega kleepu enam, pudeneb kergesti ja jääb harimisel küllalt kobedaks.

Põllutöö algusega ei tohi aga kunagi seni viivitada, kuni muld liigselt kuivab, juba pealt praguneb ja pangad kõvaks muutuvad.

Siis on juba töö algus hiljaks jäänud. Umbrohtutõrje seisukohalt on tarvis maaharimisega muld kiiresti seesugusse seisukorda viia, et umbrohuseemned võimalikult kiiresti idaneksid, et targanud umbrohtu saaks veel enne viljakülvi maaharimisega hävitada.

Umbrohuseeme idaneb kiiresti siis, kui muld on küllalt kobe, niiske ja soe; et seda kätte saada, on tarvis sügisel küntud põllud kõik parajal ajal üle äestada või libistada. See tuleb läbi viia kiiresti kõikidel põldudel.

Ei tohi nii teha, et üks põld haritakse külviks täiesti valmis ja alles siis asutakse teisele põllule.

Kui põllud äestatud või libistatud, siis muld soojeneb kiiremini, ei kuiva pinnalt liigselt ära ja pinnakihis asuvad umbrohuseemned lähevad kohe idanema, ning hilisema sügavama harimisega nad siis hävinevad. See ongi umbrohtutõrjeks tähtis, et kevadel võimalikult vara ja palju umbrohuseemneid idanema läheks.

Kui umbrohuseemnete idanemine jääb hilisemaks, siis ei saa neid enam enne külvi hävitada ja umbrohi jääb viljasse ning võib sellest kasvus ettegi minna.

Kui läheb korda enne külvi rohkesti umbrohtu hävitada, siis kuigi pärast külvi veel põllule umbrohtu sigineb, saab seda veel tarbekorral orase äestamisega hävitada, ja põld jääb selleks aastaks umbrohist puhtaks.

Põllutöölise naisele antagu emaõigus

Tarmo Talvi

Meil on tekkinud viimastel aastatel maal tööliste puudus, mis näib iga aastaga võtvat järjest laiemat ulatust, sest sissetoodavate välistööliste arv suureneb järjekindlalt. Samas aga näitavad statistilised andmed, et 75% lasterikastest perekondadest maal elavad üürikorterites ja elatavad end juhuslikust tööst. Mõned neist rohkearvuliste perekondade tootjatest otsivad ka suulistena tööd ja saadavast palganatukesest maksavad tihtipeale kõrget korteriüüri. Kui nende perekondade käest küsida, miks ei hakka nad aastatöölisteks, siis oleks korter ja küte vaba ja aasta läbi tööd ja leiba, siis on kõigil neil ühesugune vastus: „Lapsi on palju, sellepärast ei võeta! Ennem tuuakse poolakaid!“ — Nii näib, et meie peremehed lükkavad ise ühe osa meie põllutööliste perekondadest vaeslapse ossa, hädaldades ise aga tööliste puuduse üle. Nad kurdavad, et väikesed lapsed takistavad töölise naisel suvel

kibeda töö ajal alatist töölolekut ja kui lapsed on juba suuremad, siis teevad nad üksi koju jäädes igasuguseid koe- rustükke ja kahju peremehele. Sellisest tööliste põlgamisest peremeeste poolt võib tuua ette terve rida näiteid, kuid piirdun siinkohal ainult ühe näitega oma elust. Olin tööliseks ühes suuremas talus, kus peremees oli Rahvuskogu liige. See peremees aga ei hoolinud sugugi sellest, et just Rahvuskogu asetas oma töös ja eriti uues põhiseaduses aukohale perekonna ja lapse. Oma kodutalus toimis ta hoopis teisiti. Kuna minu naine oli rase, ütles mulle sama talu perenaine: „Teil on juba väike laps ja kui nüüd teine veel juurde tuleb, siis on teie teenistus meie talus läbi!“ — Kibedustundega pidin neelama alla need sõnad. Pärast lapse sündi pidingi lahkuma teenistusest ja otsima endale uue koha.

Ja selline juhus ei ole üksik nähe, vaid neid on olemas rohkemgi. Nende

loetlemine pole aga nii oluline, kui sää-
raste tegude ja vaadete mõju. Sest teeni-
stuse takistamine lasterikastele pere-
kondadele on nagu hoiatavaks hääleks
neile põllutööliste perekondadele, kellel
veel lapsi ei ole, et hoiduge lastest! Nad
hoiduvadki, sest niipalju kui olen koha-
nuð lasteta perekondi, on nad palju pa-
remal majanduslikul järjel kui lastega
perekonnad. Nende väljaminekud on
väiksemad, peremehed on nendele nõus
maksma paremat palka ja kohasaamises
on neil alati eesõigus. Kui nende endi
käest küsida, et miks neil pole lapsi, siis
vastavad nad, et ei taha teenistust kao-
tada. Sellega astuvad meie peremehed
ise vastu riiklikkudele nõuetele ja anna-
vad tõuget rahva vähenemisele.

Isegi meie ajaloolised vastased —
mõisnikud — olid selles suhtes palju
teistsugusemad. Ajal, mil moonamehed
ja nende naised olid mõisa põllul tööl,
tuli mõisnikuproua moonamaja juurde,
korjas seal kõik lapsed kokku ja viis
nad mõisa aeda marju sööma. Ta teadis,
et nendest sirguvad temale uued töö-
jõud, kes asendavad vanu. Meie praegune
põlv näib aga olevat ühepäeva inimesed.
Nad ei taha, et ka nende järglas-
tel oleks töøjõudu saada. Küll aga soo-
viksid nad seda, et meie tööliste naine
oleks niivõrd tugev, et sünnitaks selli-
seid lapsi, kes kibedal tööajal asuks
kohe vikati- või hangu-varde.

Nii näib, et meie peremehed ise pe-
levad ühe osa töolistest taludest eemale
kas linna või mujale juhuslikkudele töö-
dele, tekitades lõhet töölistkonna ja endi
vahele. Sest see tööline, kes ükskord
l a s t e p ä r a s t talust eemale on pele-

tatud, püüab ka oma lapsed juhtida ta-
ludest eemale teistele aladele, kus võib
tekkida tööliste üleproduktioon, kuna
aga põllutööliste kriis võib aina süve-
neda.

Endised mõisad olid kuulsad laste-
rohkuse pärast ja endiste vanade moo-
namajade ees võis näha küllaldaselt
lapsi ringi jooksmas. Kõigist neist on
sirgunud töömehed. Kuid nüüd liigub
töölistmajade ümbruses vaid mõni üksik,
nagu ei oleks nüüdne töölisnaine üldse
võimeline neid kandma ja sünnitama.
Ta on seda ka nüüd, kuid tema ei julge
seda oma tuleviku pärast, sest peremees
on temalt võtnud e m a õ i g u s e. Lapse
kasvatamine teeb igale töölistele nagunii
raskusi, kuid kui sealjuures tehakse veel
muid takistusi, siis ei tohi praegune
põllutööline üldse lapsele mõelda.

Ma mõtlen aga, et kui meie vabaduse-
võitluses oli ka põllutööline ja sulaspöiss
võimeline relva kandma ja ennastohver-
davalt võitlema, siis peaks temal õigus
olema aidata kaasa ka meie riigi üles-
ehitavas töös ja rahva säilitamises. Ta
ei võidelnud ju selleks, et võimaldada
siin teenida ülalpidamist võõrastel rah-
vastel ja nendele anda igalpool eesõi-
gusi, vaid just selleks, et teenis-
tust ja leiba saaks eeskätt
o m a r a h v a s. Sellepärast peaks lei-
tama ka tee, et meie talud võimaldaksid
tööd ka lasterikastele perekondadele ja
annaksid põllutöölise naisele tagasi sün-
nitusõiguse, õ i g u s e ja v õ i m a l u s e
olla e m a. Siis ainult võib loota,
et tulevikus tema järglased suudaksid
asendada väljast laenatud töøjõudu.

Mis õigused on välistöölisel Eestis?

*Poola tööliste sissetoomise asjus sõlmiti kokkulepe. — Kui palju tuuakse tänava sisse
poolakaid. — Missugused on välistööliste palgad eeloleval aastal.*

Seni toodi poola töölisti Eesti põllutöö-
dele isikliku teenistuslepingu alusel. 22.
novembril m. a. kirjutati aga Tallinnas
Eesti ja Poola valitsuste vahel alla rah-
vusvaheline kokkulepe, mille alusel kor-

raldatakse edaspidi nii põllutööliste kui
kaevurite importimist Poolast. Selle
järgi Eestisse toodavate välistööliste
arv on tehtud olenevaks k u m m a g i
r i i g i v a l i t s u s e nõusolekust. Põllu-

töölisi võib värvata meie Põllutöökoda, kes iga aasta detsembris teatab Poola saatkonnale Tallinnas järgneva aasta soovitud mees- ja naistöölise esialgse arvu. Hiljemalt 15. veebruariks leitakse sissetoodavate tööliste hulga suhtes lõplikult kokku. Tööliste valikut Poolas teostavad meie Põllutöökoja esindajad. Töölised vaadatakse Põllutöökoja kulul arstlikult läbi. Iga töölise kohta sõlmitakse veel isiklik tööleping, mille eeskirjad on ühtlustatud. Sellele lepingule kirjutab poola tööline alla Poola riigi administratiivvõimu ametniku juuresolekul pärast seda, kui ta lepingu tingimustega on saanud tuttavaks.

Sissetoodavad võõrtöölised, samuti nende perekonnaliikmed, kasutavad Eestis viibides kõiki neid hüvesid, mis on kindlustatud kodumaistele töölistele, olgu need sotsiaalkindlustuse aladel jne. Veel on poola töölised vabastatud viisamaksust. Samuti katab tööandja kõik tööliste sõidukulud nende asukohast töökohani ja toitluskulud Eesti piirilt töökohani. Tagasisõidukulude katteks peab peremees maksma poolakale 10 kr. Sõidukulud tasutakse meie poolt ka tööliste talvepuhkusel käimisel.

Edasi peab Põllutöökoda kandma hoolt, et välistööliste korterid oleksid sündsad nii moraalsest kui tervishoidlikust seisukohast. Töölepingu järgi peab korter olemal hhus mees- ja naistöölistel. Põllutöökoja ülesandeks on ka paigutada tööline, kelle peremees põhjusest vallandab enne lepingu lõppu, uuele töökohale.

Poola tööliste kaitseks on õigus välja astuda Tallinnas asuval Poola saatkonnal. Viimasele tuleb teatada kõigist tööliste põhjendatud kaebustest. Saatkont võib saata oma esindaja töökohti külastama ja töötingimusi uurima; Põllutöökoda peab sealjuures selle ülesande täitmist hõlbustama ja abistama.

Pärast suvehooaja-lepingu lõppemist võivad poola põllutöölised sõlmida töölepinguid ka talveks.

Selle kokkuleppe kinnitamise puhul tekkisid Riigivolikogus elavad vaidlu-

sed tööjõupuuduse küsimuse üle. RvkI-d O. Gustavson, N. Ruus, L. Johanson, A. Aben ja A. Tsänk oma sõnavõttudes ei pidanud õigeaks, et tuuakse sisse töökäsi välismaalt, enne kui pole kasutatud ära kõiki olemasolevaid tööjõureserve, milliseid leidub eriti Saare- ja Petserimaal, samuti väiketaludes üle maa. Tööliste sissetoomise tarvidust aga rõhutasid rvkl-d A. Jürima, M. Reiman, O. Laur ja T. Kind. Lõpphääletamisel võeti eelkirjeldatud rahvusvaheline kokkulepe vastu.

Tuleb märkida, et tänavu on antud luba kuni 6500 poolaka toomiseks meie põllutöödele. Seni on välistööliste soove aga esitatud ainult 3826 isiku peale. Üldse on poolakaid tellitud 66 konventi. Maalt saabunud teadete järgi on tänavu elavnenud omamaa tööliste poolt teenistuslepingute sõlmimine suveks ja pike-ma aja peale. Selletõttu ollakse tagasihoidlik ka välistööliste tellimisega.

Virumaa konventidest soovitakse kõige rohkem poolakaid Väike-Maarjasse, kuhu tuleb 52 meest ja 41 naist. Järvamaal on välistöölisi tellinud kõige rohkem Ambla konvent (50 m. ja 52 n.), Harjumaal — Rapla (108), Läänemaal — Märjamaal — Vigala (86), Pärnumaal — Vändra (149), Tartumaal — Jõgeva (106), Valgamaal — Helme (75), Võrumaal — Räpina (77) jne. Välistöölisi soovivad millegipärast ka Petserimaa konvendid, nii Laura — 6 ja Irboska — 3.

Üldiselt kujuneb poola tööliste kasutamine tänavu kallimaks kui möödunud aastal. Keskmiseks kuupalgaks on poolakatel sel aastal 29,43 kr. (m. a. 28,50 kr.) ja naistel 24,14 kr. (m. a. 23,5 krooni). Sellejuures on palk suvekuudel kõrgem ja kevadel ning sügisel madalam. Juulis ja augustis saavad mehed peale ülalpidamise veel rahas 35 krooni kuus, juunis ja septembris — 30 kr., okt. — 26 kr., apr., mais ja nov. — 25 krooni. Naiste palgaks on apr., mais, okt. ja novembris — 20 kr., juunis ja septembris — 25 kr., aug. — 27 kr. ja

Kas tasub rajada kultuurkarjakopleid ka väiketalundites

Agr. H. Selja,
Põllutöökoja rohumaade eriteadlane.

On juba vanast ajast püsinud tõekspidamine, et väikemaapidaja peab oma maalapil kasvatama ainult intensiivseid kultuure — nii oma pere toiduks kui ka lehma või seapõrsa söödaks. Inimtööjõudu on väiketalundis tavaliselt rohkesti, seetõttu võib ka väiketalund iga hektaari kohta rohkem töötunde kulutada kui normaal- või suurtalud, kus suhteliselt maa suurusele on inimtööjõudu vähem. See annabki väiketalundipidajale võimaluse kasvatada just niisuguseid kultuure, millised on suurema tööjõunõudlusega, kuid seejuures ka suurema hektaarisaagiga.

Milliste kultuuride kasvatamine võiks väiketalundis tulla kõne alla?

Jättes kõrvale inimitoiduks tarvilikud kultuurid, võtame vaatluse alla kultuurid, millised on vajalikud veisepidamiseks ja just veise suviseks söötmiseks. Ega siin valik just väga suur ei ole — põldhein, vikk ja looduslik- ning kultuurkarjamaa — see olekski kõik, mis suvise karjasöödana meie taludes esineb. Kuidas üks või teine nimetatud kultuuridest karja suvist söötmist suudab rahuldada, selle kohta on E. Niidu ja Karjamaa arendamise ühing teinud vastavaid uurimusi. Nii andis 15 majapidamises 3 a. keskmiselt hektaari kohta:

	Seeduvat valku kg	Sööt- ühikuid
Põldhein	222,5	1906
Vikihein	172,3	1373
Looduslik karjamaa	56	534
Keskm. kultuurharjamaa	209	1713
Hea kultuurkarjamaa ...	483	3959

Toodud andmed näitavad selgelt, kuidas peame suvist karjasöötmist korraldama ka väiketalundis. Seni on eksikombel peetud karjamaa kultuuri väikest saaki andvaks kultuuriks. Tõsi küll — tööjõu tarviduse suhtes on karjamaa tõesti kõige väiksema nõudlusega, kuid maasaagi suuruse ja väärtuse kohta ei saa seda sugugi öelda. Nii andis hea kultuurkarjamaa kaks

korda enam loomasööta kui hea põldhein. Heinaks ümberarvatult andis põldhein hektaari kohta 4200 kg kuiva heina, hea kultuurkarjamaa aga 8700 kg. Valgu suhtes on peagu samasugune vahekord.

Looduslik karjamaa ei tule üldse kõne alla. Sest sama lootusetu kui on kündmata, väetamata ja seemendamata kesapõllult oodata vägevat rukist või nisu, sama lootusetu ja ka õigustamata on oodata metsikult ja harimata karjamaalt rohket ja väärtuslikku loomasööta. See peaks olema selge igale põllumehel, seda näitavad ka eeltoodud arvud.

Põldhein ja kesavikk kuuluvad tööjõu-nõudluse suhtes juba intensiivsemate kultuuride hulka, kuid saagi suuruselt ja väärtuselt ei suuda nad siiski võistelda hea karjamaaga. See on tingitud nende heinakamara iseloomust. Muidugi on põld- ja vikihein väga heaks piimakarjasöödaks nii suvel kui talvel. Kummaks otstarbeks neid on aga otstarbekam kasutada, seda näitavad järgmised asjaolud.

Kõigepealt, söötes põld- ja vikiheina juba suvel loomadele, jääb seetõttu talvine söötmine nende võrra nõrgemaks. Teiseks — põld- ja vikiheina karjatamine võib põhjustada põllu mullaviljakuse langust. Kari, sötkudes põldu, tallab selle oma sörgadega kõvaks, hävitab mulla tegususe. Ka kaotab põldkarjatamise tagajärjel palju oma niisukevarust, mis on eriti hädaohtlik põuasel ajal. Tiheda karjamaakamara juures neid puudusi ei erine nii teravalt. Kolmandaks — põld- ja vikiheinal karjatamine sünnib tavaliselt ketitamise näol. Seetõttu puudub loomal liikumise vabadus, loom peab väia külge seotult tihti kannatama kõrvetava päikese käes ja võitlema parmude ning kärbestega. On loomulik, et säärased tingimused piima hulka ei suurenda.

Nii tuleks loobuda põldheina ja kesaviki kasutamisest karjamaana ning suviseks karjatamiseks rajada väärtusliku heinakamara kultuurkarjamaa. Põld- ja vikihein

juulis — 30 kr., peale selle prii ülalpidamine. Neist normidest võib aga tööandja maksta ka rohkem. Lisaks palgale peab peremees igalt tööliselt maksma veel reisi, karanteeni j. m. kuludeks 30—35

krooni ehk ümmarguselt 5 kr. kuu kohta, millega meestöölisele kulutatakse keskmiselt (peale prii ülalpidamise) rahas 34 kr. või veidi üle selle ja naistöölisele — 29 kr. ümber.

jäägu talviseks söödaks. Ka põldheina ädala võib hoida talveks, valmistades sellest silosööta. Sellega suurendaksime talvise mahlase sööda hulka eriti valgurikka söödaga.

Kultuurkarjamaade saaki hektaarilt hinnatakse meil keskmiselt 1800 sü-le. Hea hoolitsuse juures ei ole aga sugugi haruldased ka üle 4000-sü-lised ha-toodangud. Arvates lehma suviseks söödatarveks keskmiselt 1000 sü, saaks seega ühe ha hea kultuurkarjamaaga rahuldada juba 2—4 lehma suvise söödatarve. Karjamaa saagi suurusele avaldab, peale väetamise, ka heinkamara eest hoolitsemine palju suuremat mõju kui seda tegelikult arvatakse. Muidugi nõuavad hoolitsustööd karjamaal lisa töökulu, kuid tavaliselt on väiketalundis inimtööjõud just puudulikult ära kasutatud.

Korraliku karjamaa asutamiseks on sageli vaja teostada uuskülv. Seemendamine toob aga juurde jälle lisakulusid. Kuid olen näinud väiketalundit, kus kasvatati ise kõik püsiva rohumaa rajamiseks tarvisminevad heinaseemned. Maad oli heinaseemnekasvatuse all ainult 500—600 ruutmeetrit. Seetõttu ei tulnud selles talundis nõuetekohase heinkamaraga karjamaa rajamine uuskülvil teel sugugi kallim põllukultuuridest. Iga-aastased väetusekulud, peale laudasõnniku, tõusevad kultuurkarjamaal keskmiselt 25 kroonile, kui tarvitada ka lämmastikväetisi — siis 35—40 krooni. Kuid üks tule väetisi osta teistelegi kultuuridele, kui tahetakse saada suuremat saaki. Väetuse tasuvus on aga rohumadekultuuri juures palju suurem kui ühegi teise kultuuri juures.

Seega oleks ka väiketalundil olemas kõik eeldused väärtusliku ja tiheda heinkamaraga kultuurkarjamaa rajamiseks. Arvesta-

des ka seda, et väiketalundil on küllalt võimalusi karjamaal vajalikkude hooldamistööde läbiviimiseks, siis ei tohiks olla mingisugust raskust tõsta ha-saake kultuurkarjamaadel üle 3000 sü, s. o. ühe ha kultuurkarjamaaga katta 3 lehma suvise söödatarve. Muidugi oleneb saakide kõrgus väga palju ka mullastikust, kuid eks teisedki kultuurid anna kehvemal maal vähem saaki.

Et kultuurkarjamaa võiks anda kõrgeid toodanguid, peab karjamaad ka igal aastal korralikult väetama, s. o. peame väetistega andma karjamaale tagasi sama palju tämetoitaineid, palju meie sealt igal aastal saagiga ära viime. Kogemused näitavad, et 200 kg superfosfaadist või segafosfaadist ja 100 kg kaalisoolast jätkub iga-aastaseseks väetuseks. Nende tegususe tõstmiseks ja heinkamara elustamiseks peab aga andma ka laudasõnnikut 30—40 koormat iga 3—4 aasta järele. Põllul saame mulla tegusust parandada maa harimisega. Rohumaal meie otsekohe maaharimise töid teha aga ei saa ja seepärast peabki karjamaal kaudselt hoolitsema selle eest, et muld ei jääks surnuks. Ainukeseks arstirohuks ongi siin just laudaväetis. Kogemused näitavad ka, et parem on anda laudasõnnikut korraga vähem, aga selle eest jälle sagedamini.

Nii tuleb ka väiketalundis pidada kõige loomulikumaks ja odavamaks suviseks karja söötmisviisiks — karjatamist kultuurkarjamaal. Kui karjamaa on jagatud koplitesse, kui on rammutukad niidetud õigeaegselt, samuti loomade väljaheidete hunnikud alati peale karjatamist korralikult paljaks näritud kohtadele laiali löödud ja kui on hoolitsetud ka mulla tegususe ning väetuse eest, siis annab karjamaa pindühikut rohkemat ja väärtuslikumat saaki kui ükski teine kultuur.

Kuidas panna kanu hauduma

J. Utno.

Kanamunade hinna kindlustamine on loonud kanapidamisele senisest kindlamad eeldused. Nüüd võib ka väikemaapidaja loota, et kui kanu peetakse nõuetele vastavalt, siis tasub see ala end ka sel juhul, kui enamus kanasöötadest tuleb osta väljaspoolt puhta raha eest. Sellepärast kevade lähenedes peaks iga väikemaapidaja, samuti maatöölise, katsuma endale soetada noori kanu, kes võiksid anda majapidamisele head sissetulekut.

Noori kanu võib soetada kolmel teel: 1) hautades kodus, 2) ostes sugulavast ühepäevaseid tibusid ja 3) ostes 1,5—2-kuiseid noori kanu. Haudumine on neist viisidest kahtlemata kõige odavam ja lihtsam. Kuid siin on mõned nõuded, mida tarvis pidada silmas, et saadud tulemused oleksid paremad.

Suur mõju on kõigepealt haudumise munaade valikul. Haudumiseks tuleb valida kõige paremate kanade munad,

s. t. nendelt kanadelt, kes munevad rohkem ja suuremaid mune ning kes hakanud nooremalt munema. Nendelt võetakse enam-vähem normaalse välimusega munad, mitte liiga ümmargused ega ka pikad. Viimastest on paljud sageli kahe rebuga ja nendest ei tule poegi. Täpiliselt koorega, mudased, määrinud munad ei kõlba. Munade pesemine ei ole hea, sest sellega uhutakse munalt rasvane kaitsekiht ja muna kaotab haudumise ajal liiga palju niiskust.

Haudumise munad hoitakse alal õhurikkas jahedas kohas, kus soojus oleks 8—10 kraadi C. Ruum ei tohiks olla liiga kuiv ega ka niiske. Kõige parem on neid hoida jahedas kohas kapis riiulil ühe kihina või ka peergudest või vitstest korvis. Iialgi ei tohi hoida neid kliide ega jahu peal, sest need täidavad munas olevad väikesed õhuavad ja pojad võivad munas enne väljumist surra õhu puudusel. On soovitatav haudumiseks määratud mune päeva tagant kord ringi keerata, et rebu ei kerkiks koore alla ja sinna kinni ei kuivaks.

Kui vanu mune võib panna hauduma? Arvatakse, et keskmiselt püsib munas olev idu elujõulisena senikaua, kui pikk on haudumise kestvus, s. o. kanal 3 nädalat. Kuid kõige parem on haudumiseks tarvitada mitte üle 12 päeva vanuseid mune, masinaga haudumisel olgu aga vanaduse piiriks 8—10 päeva.

Haudumismunade toomisel kaugemalt ei tohi neid põrutada. Põrutamisel ja raputamisel katkeb munas rebu ümbrisev kelmeke, rebu valgub laiali ja säärasest munast enam poega ei tule. Sellepärast haudumismune peab tooma ettevaatlikult käe otsas, mitte kõrval vankril või koguni jalgratta pakiraamil.

Millal panna hauduma? Haudumisajal on suur mõju kana pärastisele munatoodangule. Kui tahame saada noori kanu, kes munemisega alustaksid juba sügisel ja muneksid ka talvel, millal munad kallid, siis peame nad välja hauduma kevadel varakult, et nad jõuaksid novembriks täiskasvada, sest kana vajab täiskasvamiseks, s. o. arvates munast väljumisest kuni esimese muna munemiseni, keskmiselt 6 kuud. On soovitatav nii korraldada, et pojad tuleksid välja juba aprilli lõpul kuni mai lõpuni. Hilisemad pojad jäävad kasvus kängu ja jõuavad munemisikka alles teisel kevadel. Kui loeme ja kuuleme rääkimisi, et paremates kanapidamistes on keskmine munatoodang kana kohta 170—200 muna aastas, siis on see kättesaadav ainult varase haudumisega ja hea talvise munemisega.

Hauduja valik. — Iga loksuga kana ei ole veel hauduja. Näiteks tikuvad mõnikord kevadel hauduma isegi valged leghornid, kuid nende haudumistahe on niivõrd väike ja kiirelt mööduv, et nad jäävad pesale püsima ainult harukordadel haudumisaja lõpuni. Kasulik on valida haudujaks mõni vanem segavereline kana, kelle haudumistahe eelmisest aastast juba tuntud. Tihti peavad mõned kanapidajad üksikuid vanemaid kanu just nende hea haudumise pärast.

Enne haudumapanemist peame vaatama järele, et kanal ei oleks kehal söödikuid. Selleks lükkame kanal käega mõnest kohast, näiteks tagumisel kehaosal, tiibade alt vastusulgi, ja kui on söödikuid, siis on need ka kanaihul nähtavad. Söödikute korral peab kana tingimata mõne putukapulbri (müügil rohukaupluses!) üle puistama. Vastasel korral teevad söödikud kanale haududes niivõrd palju piina, et kana muutub rahutuks, tõuseb sageli pesalt püsti, tallab mune puruks või jätab tihti pesa maha ja haudumise tulemused ei ole siis loomulikult head. Ka kärnaste jalgadega kanad ei taha hästi püsida pesal, sest jalad sügelevad. On kasulik enne haudujat proovida. Selleks ei panda haudujale kohe alla temale määratud pärimune, vaid laseme tal istuda mõne päeva kunstlikkul pesamunadel. Alles kui selgub, et tema täiesti hoolega istub pesal ja temal haudumisega ikka tõi taga, usaldame valitud munade saatuse tema hooleks.

Kõige parem on panna kana hauduma õhtupoolikul, sest siis on loomulik magamineku aeg ja kana jääb pesale paremini püsima.

Haudumiskohaks sobib iga vaikne nurgake, kus tuul läbi ei tõmba ja ka teised loomad haudujat ei tülitata. Haudumiskoht ei tohiks olla liiga kuiv ega ka liiga niiske. Teiste mittehaudujate kanaladega ühes ruumis haudumine ei ole soovitatav, sest need teevad haudujale tüli.

Haudumispesal on väga suur mõju poegade väljatulekule. Kõige soovitatavaks võib pidada laudkasti 40×40 sm (16×16 tolli). On haudujaid rohkem, võib teha mitu pesa kokku ja varustada need uksega (nagu postkastid postitaludes), et oleks võimalik haudujaid kindlatel aegadel välja lasta. Säärane pesa-patarei võtab vähe ruumi. Hea pesa saab ka mõnest pakk-kastist või poolekssaetud tsemenditünnist. Kõrge tünn ei kõlba, — kana ei saa pealt ära, või kui saabki, siis pesale tagasi minnes võib kõrgelt tünniäärelt alla hüpates purustada mune.

Pesa tegemisel pandagu põhja alati 10—12 sm paksune kord niisket mulda või rohumätas, kamarapoolega alla. Näitab ju loodus, et kana kusagil sõstrapõõsa all salaja haududes toob poegi kõige rohkem välja. Mulla peale asetatakse õhuke kiht peenikest põhku või heinu. Kasulik on põhu hulka segada vähe putukapulbrit, peenikest väävlit või tubakat, et söödikuid eemale peletada.

Keskmisele kanale pannakse alla 12—13 muna, kuid munade arv oleneb ka hauduja suurusest; mõnele suurele kanale mahub alla 14—15 muna, väiksemale 10—14.

On kasulik panna korraga hauduma mitu kana, et pärast, kui munade arv läbivalgustamise tõttu jääb vähemaks, võiks mune ja hiljem ka poegi panna kokku ühe või paari kana alla. Vabaks jäänud kanad kas võõrutame haudumisest või paneme neile alla uued munad.

Hoolitsemine haudumise ajal seisab peamiselt selles, et hauduja saaks igapäev vähemalt korra pesalt ära käia, sest kana tahab süüa ja end puhastada, ning hautavad munad ka õhku. Selleks vaja kanad iga päev — parem hommikuti — korra pesalt 10—20 minutiks ära võtta ja anda neile süüa ja juua.

Parem toit haudujale on teravili — niimelt oder ja mais. Viimastel on suurem soojusttekitav mõju kui kaeral. Pehmesööt, samuti ka haljassööt, ei ole soovitatavad, need võivad kutsuda esile kõhu kinnivõi lahtiolekut. Joogiks antagu puhast värsket vett. Peale selle peab kanal olema võimalus nokkida jämedat liiva ja puusütt. Samas olgu ka kast tuhaga, et kana saaks supelda ja nii putukate vastu võidelda. Enne pesale tagasiminekut vaatame ka, kas pesa on korras, kõrvaldame sealt, kui on, mustuse, ja kui mõni muna peaks olema puruks tallatud, siis ka need.

Munade läbivaatus. — 5. või 6. päeval on soovitatav kõik munad vastu lambivalgust läbi vaadata, et selgitada, millised neist on iduga või ilma. Iduga munadel näeme muna sees punast veresoonte niidistikku, mis nagu ämblikuvõrk ulatab üle muna. Iduta munadel seevastu ei ole sees näha midagi, need on selged nagu kõige värskemad munad. Nendest poegi ei

tule ja jäävad n. n. mädamunadeks. Need võtame kana alt ära.

Kuivapoolses ruumis on kasulik mune viimasel nädalal iga päev üks kord kergelt leige veega — 38° C — üle pritsida. Seda tohib teha aga ainult siis, kui munad on loomulikus haudumissoojuses. Märgi mune ei tohi jätta märjalt seisma, nad külmetaksid, vaid kana tuleb neile kohe peale asetada.

Poegade väljumine algab värskematel munadel 20. päeval, vanematel 1—2 päeva hiljemalt. Tugevad pojad vajavad koorest välja pääsemiseks 1—2 tundi. Tugevamad ja täiesti kuivanud pojad võtame kana alt ettevaatlikult ära ja paneme mõne pehme riidega vooderdatud korviga kuhugi sooja kohta kuni kõik pojad väljas. Samuti kõrvaldame pesast munakoored, mis kleepuvad väljatulemata munade ümber. Kui mõned pojad ise ei suuda omal jõul munast väljuda, siis tuleb neid ettevaatlikult aidata. Kuid aitamisel ei tohi poega täiesti välja koorida, vaid auk ainult suuremaks teha ja sinna sooja vett sisse tilgutada, et poeg ise jõuaks välja. Aidatud pojad on aga nõrgad ja neist ei taha sirguda elujõulisi kanu.

Äpardusi. — Võib juhtuda, et hauduja sureb pesale või jookseb ära. Sarnasel korral ei ole veel kõik äpardunud. Kaetagu sel juhul munad kinni sooja riidega ja pandagu korvi või karbiga sooja kohta (näiteks ahju peale) ja katsutagu otsida uus hauduja. Kogemused näitavad, et mõnepäevase loote süda tuksub edasi 20—24 tundi pärast seda, kui muna haudumisest eemaldatai. Tegelikus elus on saadud häid tulemusi isegi sel juhul, kui munad olid täiesti ilma haudumata tervelt 24 tundi.

Poegade eest hoolitsemist ja nende söötmist vaatleme järgmises numbris.

Kust saab haudumismune? — Kõige kindlam on tuua haudumismune sugulavast, kus kaudu peetakse kanu kontrolli all ja haudumismune võetakse ainult parematest kanadest. Paremateks tõuguks loetakse praegu valge leghorn, põldpüükarva itaalia ja roodailend. Viimane on punakas-pruuni värviga kana ja muneb pruunika koorega mune. Lindude sugulavade aadressid on toodud käesolevas numbris kuulutusküljel.

Iga Teataja lugeja kohuseks on võita Teatajale juurde vähemalt üks uus tellija!

Toimetusele saadetud kirju

Põllutöölise premeerimisest

Nagu ajakirjanduse veergudelt nähtub, tahetakse paremaid ja paiksemaid töölisi premeerima hakata. See on muidugi tere- tulnud saavutis, kuid siin on ka oma puu- dusi, mis paljude töölise arvates ebaõig- lased. Nagu Põllutöökoja kavadest näib, saab töolistest ükski see preemia osaliseks, kes on paiksem. Niisugusele tahetakse anda rinnamärk ja diplom, mis täidaks kutsetunnistuse aset. Igakord ei ole aga tööline, kes 10—20 aastat teeninud ühe peremehe juures, sugugi veel hea tööline. Tihtigi töötavad ühel kohal paiksemalt vaimselt nõrgemad inimesed, kes ei oska paremat soovidagi, on rahul halva palgaga ja muude tingimustega. Kas see on siis eeskujulikum palgaline tööjõud, kui sel- line tööline, kes küll töötanud mitme kon- vendi piirkonnas 10—20 aastat suurema- tes, eeskujulikumates talundites, kelle sil- maring ja praktika on palju suurem? Sel- line premeerimine paikseuse alusel, muudab tunnustamise arenenud töölise silmis nae- ruväärseks. Sest nüüd avaneb peremehele võimalus riigi poolt määratud summadega anda tihtiigi nõrkadega võimetega töölisele väikest meelehead. Tihti on ka naistöölised, kes pikemat aega talus püsinud, peremehe või perenaise sugulased või täieõiguslikud perenaise asetäitjad, keda taluga seob isiklik suhe. Premeerimise juures peaks aga ikkagi arvestama sellega, kui palju tööline on oma tööjõuga põllumajandusele kasu toonud, olenemata sellest, kas ta ühes või teises konvendis seda on teinud. Rän- damine ühesst konvendist teise pole ka mitte alati tingitud töölise süüst ja tah- test, seda peaks ka arvestama. Loodame, et kui riik annab raha põllutöölise teenete hindamiseks, siis näeb ka riigivõim ette, et see õigesse kohta läheks.

J. Usar.

Naisteenija Pärnumaalt kirjutab:

Miks peab taluteenija olema teeninud ühes konvendis vahetpidamata viis aastat, et saada preemiat? On ju küllalt neid, kes kogu eluaeg olnud põllutööl — 15—20 aastat seni ühe konvendi piirides ja nüüd ju- huslikult siirdunud mujale. Loomulik, et iga inimene otsib paremat teenistusk kohta — paremaid tingimusi ja meeldivamat pererahvast. Miks peab ta siis jääma pree- miast ilma, kui on püsinud põllutöös terve eluaeg, kuid mõtleb ka vahest endale. Mõ- nigi mõistmatu talupidaja kohtleb ju tee-

nijaid halvemini kui omi loomi: viimastele ehitatakse korralikud ja puhtad laudad, söödetakse hästi ja õigel ajal. Loomade ta- litaja aga peab tihti leppima ükskõik mil- lise ulualusega ja viletsa toiduga. Olen ise võrsunud väikekohapidaja suurearvu- listest perest, armastan maatööd ja tean, et seda ei saa alati teha kindlate tundide jär- gi, kuid natuke vabadust ja puhkust peab ka maateenijal olema. Naiste tööpäev on siin täitsa normeerimata: karjatalituse kõrval peab toimetama kõik majapidamis- tööd nii püha- kui äripäevadel. Kui siis sinusse suhtub mõni peremees veel halvus- tavalt, loomulikult otsid paremat, siis ei hinnata sinu eluaeg tehtud tööd isegi pre- meerimisel.

Põllutööline Järvamaalt kirjutab:

Lootsime, et uus seadus määrab põllutöö- lisele kindlaks töö- ja söögiajad, nüüd oleme aga pettunud. Palgad on põllutööl, eriti aastatöölistel, kelledeks on suurearvu- lise perekonnapead, väga madalad. Väi- kese talu üksik sulane on siiski paremas seisukorras, kui suure talumajapidamise töölised. Nendel on küll võimalik saada korterit perekonnaga, kuid raha jääb vähe- seks. Tihti peab 5—6 last koolis käima, kõige parema tahtmise juures ei suuda neid riietada. Pöördudki vahest vallavalit- suse poole, saad paar krooni ühekordset toetust — kuid mida selle piskuga peale hakata. Kui antaks lasteabiraha, siis oleks sellest otseselt kasu suure perekonnaga töölisel. Nüüd aga vaata hirmuga, kui mõni uus kodanik juure sünnib ja palu vahestki vaikselt, et naise käed vabaks saaks ja töö juurde asuda võiks. Nii ei suuda aga meie kunagi oma lastearvu tõsta — see peaks aga just sündima noorte abielupaaride kaudu. Neid ei saa aga tihti juurde tek- kida: pole ulualust sulasel-teenijal, kus perekonda soetada ja hirmuga kardetakse lapsi, kes takistavad töölkäimist! Kui neid lapsi on, siis surevad nad ka tihti raha- puuduse pärast: haigestub mõni neist, ei jää kuidagi sellest väikesest rahast arsti kutsumiseks või rohtude ostmiseks.

Olen ise põllutöölise laps, tean millistes raskustes pidin kasvama. Kasvades tööea- liseks arutas ja kaalutles peremees tihtigi: kas suudan tema tööd ära teha. Nüüd on mul endal kolm poega ja kaks tütar, kel- ledest samuti võrsuvad maatöö tegijad, muret teeb ainult: kas suudan neid küllalt tugevaiks kasvatada põllutöök. Kui aga minu lapsed näevad, milliste raskustega ja

millistes oludes nemad peavad kasvama, muus elukutses aga on palju kergem, elamistingimused paremad — kas hakkavad siis nad veel põllutööliseks isa eeskujul? Vaevalt küll — ja minu soov jääb asjata lootuseks.

Mõneski talumajapidamises on suhtumine ja kohtlemine teenijatega halb. Tih-tigi noorem põlv töölisi, kes ootavad et ka põllutöölise elukutses austatakse nagu iga teist tööd, lähevad parem juhuslikule tööle tükitöö alusel, et mitte kuulda halvustavaid märkusi ja kubjalikku-tagajamist tööjuhataja või peremehe poolt. Juhusli-kult töölt siirdutakse aga talveks linna.

Metsatöölise-väikemaapidaja kirjutab:

Olen üks vanematest metsatöölisest Val-gamaal. Meie töö on elukardetav mitte üksi tööõnnetuste tõttu, vaid töölaadi poolest. Alati tuleb meil väljas olla, ka kõige hal- vema ilmaga — riided ja jalanõud märjad — ja aastaid sel alal töötades on lõpptule- museks raske jooksvahaigus. Kui saaks riiete kuivatamiseks natuke küttepuid või kuivanud hagu, et öö jooksulgi läbivetti- nud rõivad ära kuivaksid. Väikesest tööta- sust puudeostuks küllaldaselt raha ei jätku: on hea mets, teenid küllaldaselt enda ja perekonna ülalpidamiseks, on halvem mets — ei jätku leivakski, rääkimata kal- limest puudest. Riigimetsast saab oksa ja puid osta alles siis, kui mets vastu võetud. Plangilõikus kestab kolm kuud, siis toimub selle vastuvõtmine, mis võtab oma paar kuud — kust saab aga vahepeal küttema-

terjali. Osta tooreid oksa, kuivad männi- oksad vettivad aga raiesmikkudel kuni teise kevadeni, siis palgatakse töölised, korjatakse oksad kokku ja põletatakse ära. See on riigile kahjuks. Parem lubatagu töölistel metsavahi juuresolekul igal ajal need omale küttematerjaliks koju vedada.

Metsatöölise on metsamaterjali valmis- tamisel näinud sama palju, vahest veel enamgi vaeva kui metsavaht, praaker ja teised, kuid temale ei anta mingisugust lisa- ega perekonnanäht. Metsamaterjali vastuvõtmisel peab tööline samuti kaasa aitama: kõik kännud ja materjalid ära tembeldama, aga kännuraha saavad ainu- üksi metsametnikud. Tööline vajaks aga vast kaugelt enam seda väikest lisatasu, sest temal puudub perekonnanäht ja arstiabi, haiguse ja vanaduse puhul ei saa tema mingisugust toetust. Metsatöölised on ju tegelikud riigitöölised, miks ei loeta siis neid üheväärseteks teistega. A. R.

Riigimõisatöölise kirjutab:

Kõige suuremaks kõneaineks mõisatöö- liste hulgas on see, mida toob neile uus põllutöölise seadus. Normeerimata tööaeg on seni olnud põhjuseks, miks töölised val- guvad maalt linna. Kui nüüd uus seadus ei too asjaolusse parandust, siis jätkub lin- navool endiselt. Ka palga kinnipidamine on ränk. Eriti valus on aga see, et 14-päe- vase haiguse tõttu võib peremees ajada haige töölise talust välja. Kuhu aga läheb perekonnanimene? — Riigivõim peaks meile, maatöölisele, küll appi tulema.

J. T.

Koja tegevusest

Arsti- ja sünnitusabi kättesaadavamaks tegemise üle maal esitas Koda Peaminist- rile pikema märgukirja. Selles juhitakse tähelepanu maatöölise ja väikemaapida- jate kõrgele suremusele, eriti imikute alal, tervishondliku nõuande vähesusele, laste- aedade puudusele, kuhu töötavad naised võiksid saata oma lapsi, ja lasteabiraha hädavajalikkusele. Peaminister võttis Koja seisukohad teatavaks ja lubas neid pidada silmas uue laste- ja emadekaitse seaduse väljatöötamisel.

Kogukonnamaksu liigitamise asjus

esitas Koda uue märgukirja Siseministrile. Koda juhtis selles veelkordsest tähelepanu asjaolule, kuivõrd ebaõiglane on kogukon-

namaksu määramine suures osas valdades. Nüüd, kus valdade reform on teostunud ja vallad muutunud suuremaks, ei tohiks maksuliigitamine käia ülejõu ühelegi val- lakassale.

Väikemaapidajate varustamise asjus

ajakohaste põllutöömasinatega pöördus Koda pikema esitisega Põllutööministri poole. Selles esitises rõhutati Maatulun- duskapitali krediitide suurendamise vaja- dust, et mainitud kapitalist saaksid põllu- pidajad laenu ka heinaniitja ja looreha muretsemiseks. Teiseks peeti tarvilikuks, et riiklikus põllutööriistade katsejaamas Kuusikul selgitataks välja eriti väikema- pidamistele sobivaid põllutööriistu ja ant- taks need pärast esialgset proovimist pi- kemaks järeldatsetamiseks väikemaapida- jate ühingutesse.

Põllutöölise premeerimise küsimuses

on Koda asunud seisukohale, et seda ei peaks teostama ainult tööandjate kutseesindus — Põllutöökoda, — vaid erapooletu asutis Põllutööministeeriumi näol. Ministeeriumile oleks sellejuures abiks komisjon, mis koosneb Põllutöökoja ja Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja esindajatest. Sedasi saaksid ka maatöölised ise kaasa rääkida neid kõige lähemalt puudutavas küsimuses ja oleks rohkem kindlustatud ka tunnustamise läbiviimise erapooletus. Tunnustasudena pooldab Koda rahalisi autasusid ja eriti väljapaistvatele ning tublidele töölistele — maad. Need tasud tuleksid anda kätte Vabariigi aastapäeva paiku; lõikuspidud, kus töölised seni on jäetud täiesti tahaplaanile, selleks otstarbeks ei kõlba. Tunnustamise juures ei tohiks pidada kinni sellest, et tööline peab olema teeninud ühe konvendi piirides, — meie põllutöölise enamik on hooajatöölised ja sageli peavad nad vahetama töökohti vastu oma tahtmist ning sõitma isegi riigi teise serva. Ka peaksid tunnustamisele alluma mõisatöölisedki, — esialgses kavas, mis avalikkusele teatavaks saanud, oli kavatsus premeerida ainult talutöölisi.

Kõik seisukohad põllutöölise tunnustamise küsimuses tegi Koda Põllutööministrile teatavaks pikemas kirjas. Kuni siiani ei ole aga lõplikult selgunud, kuidas tööliste premeerimist tegelikult teostada. Riigi uues eelarves on selleks otstarbeks summe lubatud 25.000 krooni.

Metsamaterjalide kättesaadavamaks

tegemiseks ka alla 3 ha suurustele väiketaludele palus Koda Põllutööministri korraldust riigimetsadest materjalide müümise korra muutmiseks. Teatavasti praegu antakse väikestele maakohtadele taksihinaga ehitusmaterjali ainult elamu püstitamiseks, majapidamishoonete ehitamiseks aga mitte. Koda taotleb juhiste muutmist aga selles mõttes, et soodustatud ehitusmaterjali võimaldataks ka kõrvalhoonete, nagu lautade, kanalate jne. jaoks.

Lindude tõuaretuse komiteesse

määrati Koja esindajaks väiketalundite konsulent J. Utno.

Töolistest ja tööandjatest koosnevate komiteede

loomise asjus tööbörside juurde asus Koja juhatus pooldavale seisukohale. Sotsiaalministeeriumi poolt selles küsimuses arvamuse avaldamiseks saadetud määruse eelnohu suhtes aga pidas Koda tarvilikuks, et

töölise esindusele tuleb luua kaasamääramise võimalus ka põllutöölise töövahetamise osas. Eeltähendatud komiteedes oleks nähtud ette ka Maatööliste ja Väikemaapidajate Kojast üks esindaja.

Uuteks preemiasaajate kandidaatideks

mesilate asutamise alal võeti Koja juhatause viimasel koosolekul 22 väikemaapidajat, kuna eitavalt otsustati 4 sooviavaldist. Noorte viljapuude istutamise alal otsustatakse ergutusraha saamise sooviavaldised järgmisel juhatause koosolekul aprillikuu esimesel poolel.

Maatööliste ja väikemaapidajate elust

Jäned

mõisatöölise naistele Koja poolt 14.—28. veebr. korraldatud käsitöökursusest, mida juhatas Tallinna Linna Naiskutsekooli lõpetaja prl. E. Eenpere, võtsid innukalt osa ligi 30 naist. Valmistati kauneid villaseid heegeldatud ja kujutud kampsuneid, õmmeldi tööriivaid, lasteriivideid, tehti pesulõikeid jne. Virgad karjatalitajad jooksid vahest mitu korda päevas lauda ja kursuste vahet, et kasutada iga minutit. Õppimisaeg jäi kasinaks selle suure teadmistehimu juures.

Mitmetunnilise majapidamistöökõrval jäi usinatel perenaistel aega veel lõbusa laulumängu „Möldrimatsi“, koorilaulude ja deklamatsioonide äraõppimiseks. Need kanti ette tujuküllasel lõpuõhtul, mis peeti põllutöökeskkooli saalis laupäeval, 28. veebr. Koosviibimise avas koolijuhataja Dr. Miljan tunnustava kõnega naiste tööst ja ülesandeist nii kodus kui väljaspool, rõhutades eriti enesearendamise- ja õppimise vajadust ka naise kohustuste aladel. Sama mõisa traktorijuhi P. Kollom'i juhatusel mängisid kohalikud kaitseliitlased orkestril lõbusaid lugusid vahepaladeks ja tantsuks.

Koosviibimisest saadud sissetulekuist kaeti väikesed väljaminekud ja ülejääk katsetakse kulutada edaspidisteks ühisüritusteks: kursusteks, lugemislaua korraldamiseks jne.

28. ja 29. märtsil peeti Koja korraldusel töölistele koduse kasvatuse loenguid. Kõneles kasvatusteadlane Õilme Ploompuu.

Jäned käsitöökursustest osavõtjad. Ees keskel kursuste juhat. prl. E. Eenpere.

Luunja mõisa (Tartumaal)

tööliskorterid jätavad palju soovida: need on 1-toalised, niisked, külmad, mustad. Eeskojad — kuhu töölised peavad talvel paigutama ka kodulinnud, kuna kõrvalruumid puuduvad või on kõlbatud, — on veel halvemas seisukorras. Küttepuude paigutamiseks puuduvad varjualused. Puudulikkude kodude kõrval ei ole töölistel ka muid kokkutuleku-ruume — lugemislaua jne. Samades niisketes, kitsastes eluhoonetes peavad lapsed viibima nii suvel kui talvel, sest majapidamises puudub lasteaed.

Mõisas leiavad aasta läbi teenistust 27 meest ja 12 naist. Suvel töötas aga ajuti mõisa majapidamises kuni 250 inimest.

Palk arvestatakse tunnitasu alusel, nimelt saab meestööline, kui naine ka tööl käib: rahas 5 senti tund, 200 gr rukkid, 200 gr otre, 4 gr petrooleumi, 0,25 l piima, ja aasta kohta 0,34 ha põllumaad. Peale selle küttepuid, hagu, turvast. Tööriistade tasuks on 25 gr nisu tunnis ja hobusemees saab hobuseriistade korrashoiu eest 10 gr nisu tunnis. Töölisnaisele maksetakse 4 s. tunnis, 200 gr rukkid, 200 gr. otri ja 0,25 l piima.

Naistöölisele, üksikule, maksetakse rahas 4 senti tund, 200 gr rukkid, 200 gr otri, 0,20 l piima, petrooleumi, segapuid või turvast.

Peale päeva- või tunnitasu antakse mõisa poolt prii korter. Vallalistel on mitme peale üks korter.

Tööpäeva pikkus on normeeritud hooegade järgi 7-st kuni 11 tunnini.

Preemiana makstakse 1 sent tunni kohta lisa, kui tööline on 6 suvekuu jooksul töötanud üle 1500 töötunni. Eripremiaid an-

takse töö korralikkuse ja eriteenete eest. Kauemat aega mõisas korralikult töötanud töölisele antakse 2 vabapäeva, milliste mitetarvitamisel maksetakse rahas 20 senti tund.

Töölise palgast, kes ilma loata puudub, peetakse kinni iga puudunud töötunni eest 25 senti. Kui mõisakorteris elava töölise töövõimelised perekonnaliikmed ei ilmu nõudmise järgi tööle või lähevad väljaspoole mõisa tööle, peetakse korterikasutaja-töölise palgast kinni 20 senti päevas iga mittetööletulija kohta. Korratult tehtud töö peab tööline omast vabast ajast parandama või rikutud töö vastavalt selle väärtusele välja maksma.

Mitmesugused määrused on pandud maksma ka mõisa põldudelt ülekäimise keelust üleastumise puhuks, samuti ka suitsetamise keelu rikkumisel.

Alatskivi riigimõisas,

mis asub Tartumaal, leiavad aasta läbi teenistust 9 mees- ja 3 naistöölist. 1938. a. suvel töötas majapidamises kuni 25 isikut.

Aastapõllutööline saab palka rahas kr. 130.—, 720 kg rukist, 84 kg nisu, 720 kg otri, 600 kg talivilja-põhku, 0,37 ha põllu- ja aiamaad, 1,48 ha heinamaad, 1000 kg suviljapõhku, 6 rm puid, 60 rm hagu, peale selle 1 lehma ja 2 lamba (ühes 2 tallega) pidamiseõigus. Tööriistade rahaks maksetakse 10 kr. aastas.

Tööaeg on normeeritud kuudeviisi 6-st kuni 11 tunnini. Aastatöötundide arv on 2543.

Töölismajad asuvad mõisa lähimas ümbruses. Tööliskorterid on kahetoalised, kuid niiskevõitu. Kortereid vajaksid ka hädali-

Alatskivi riigimõisa tööliskond. Ees keskel istub mõisavalitseja.

selt remonti: põrandad lagunened, küttekolded vanad ja sooja mittepidajad jne.

Alatskivi mõisatöölised naised on aga vaatamata halbadele korterioludele suutnud luua endile puhtad ja korralikud kodud. Püüavad kasvatada lapsi ja hoolitseda pere eest võimalikult tervishoiunõuete kohaselt. Selle tõenduseks oli ka nende suurearvuline osavõtt Koja poolt 25. ja 26. veebr. mõisas korraldatud lastekasvatuse loengutest. Edasipüüdlikud ja töökad töölised tahavad ka muretseda oma perekondade õige toitlustamise eest. Vaatamata suurenevale välistöõde hulgale ja vähesele ajale soovivad nad osa võtta toiduvalmistamise kursustest jne.

Viisu eramõisa,

mille pidajaks endine omanik Harpe, asub Järvamaal. Tööd leiavad selles majapidamises kuni 30 inimest, kellele lisaks suvehooajal palgatakse kümnekond töölise. Paar aastat tagasi katsetas mõisaomanik ka poola tööjõududega, kuid need püüsid tööl vaid ühe päeva. Pärast sellist pettumust ei ole enam poolakaid tellitud. Töölised palgad on täh. mõisas hoopis madalamad kui riigi majapidamistes: aastatööline saab rahas 120 kr., peale selle villaraha 10 kr., 737 kg rukkid, 650 kg otri, 49 kg nisu, 900 liitrit piima, 1½ vakamaad kartulimaad, 1½ sülda puid, 450 kuhu hagu, 8 kg petroleumi ja prii korter. Tööliskorterid on viletsad: külmad ja pikemat aega remontimata. Majapidamishooned — laudad ja sigade tallid — puuduvad pea täiesti.

Naiste kohta maksab lüpsikohustus, mille eest maksetakse 15 kr. kuus. Kümne naise kohta tuleb aga päevas lüpsata üle 2500 liitri piima ja kui juhtub mõni lüpsinaistest haigestuma, kasvab teiste töökoozem veelgi.

Tunniviisi-tasu on meestöölised 20 s. ja naistele 15 senti. Suvehooajal kestab töö 11 tundi, teistel aastaagadel 6 kuni 10 tunnini.

Heimtali riigimõisas (Viljandimaal)

19. veebr. peetud koosolekul kõneles Rahvusvahelise Töbüroo esindaja Eestis A. Gustavson „Sotsiaalkindlustusest meil ja mujal“. Koosolekule olid ilmunud kõik mõisa töölised, kes jälgisid ettekannet suure huviga.

Mõisa teenistuses on aastatöölisi 16, kes saavad rahapalka 140 kr. aastas, moonana: 720 kg rukist, 84 kg nisu, 720 kg otri, 600 kg taliviljapõhku, 1095 l piima, 12 rm puid, peale selle 2787 ruutmeetrit põllu- ja aiamaad.

Tööaeg on normeeritud kuudeviisi 6-st kuni 11 tunnini, vastavalt tööhooajale. Aastatöötundide arv 2533. Vabu päevi antakse 12 ja 2 laadapäeva. Ületundide eest tasutakse 15 senti tund. Suvel töötab majapidamises kuni 30 isikut, kuid seni tööjõu puudust pole tuntud.

Aasta lõpul antakse nii mees- kui naistöölised preemiat 3—10 kroonini.

Läinud sügisel valmis uus töölismaja ja käesoleval aastal kavatakse ehitada veel uusi töölismaju.

Prääma mõisas,

Väätsa vallas Järvamaal, maksetakse aastatöölisele 150 krooni rahas, 700 kg rukist, 600 kg otri, 50 kg nisu, 150 kg segaviilja, 120 puuda kartuleid, 10 kg petrooli, 3 liitrit piima päevas, 9 meetrit puid, 1 vakamaa aiamaad, ja 10 kr. hagude raha. Tööliskorterid on üldiselt korralikud ja läbisaamine peremehega töölistel hea, mispärast ka suurem osa töölisi on majapidamises töötanud palju aastaid. Arusaadavalt on nüüd nende elupõliste põllutöölise erilisel huviaineks premeerimise küsimus, mille osaliseks loodavad nii mõnedki saada.

Torma riigimõisas,

asub Tartumaal, on aastatöölisi — mehi 16, naisi — 5. 1938. a. suvel töötas majapidamises ligi 60 inimest.

Aastapõllutööline (mees) saab palka: rahas kr. 140.—, 720 kg rukist, 84 kg nisu, 720 kg otri, 600 kg taliviljapõhku, 0,5 ha põllu- ja aiamaad, 0,9 ha heinamaad, 1095 liitrit piima, 10 kantm. puid, 12 kantm. hagu. Vili jahvatatakse tasuta mõisa poolt. Töölistel, kel lehmapidamise võimalus, saavad 1000 kg suviviljapõhku ja 1,8 ha heinamaad.

1938. a. suvel makseti meestöölisele 18 senti tunnis, naistele 14 senti, peale selle korter, lehma- ja lambapidamise võimalus.

Seni on mõisas maksetud ka preemiaid 10—30 kroonini. Tööliste korraldatakse mõisa poolt ühine jõulupuu, kus lastele jagatakse kingituspakke, mis sisaldavad riit, nisujahu, maiustusi jne. Lõikuspidu puhul korraldatakse tööliste ühissööök.

Töötunnid on normeeritud kuudeviisi 6 kuni 11 tunnini päevas. Ületunnitatu maksetakse erakorraliste vooride puhul ja pü-

hapäevadel, nimelt 1,5 kr. päevas peale hariliku tunnitasu.

Tööliskorterid asuvad mõisa ümbruses ja on suuremalt jaolt kahetoalised, puhtad, värvitud põrandatega. Kõrvalruume võib pidada isegi eeskujulikkudeks — uus laut ja puukuurid. Töölismajade juure on asutatud aiad, kuhu istutatud kuni 10 õunapuud ja 6—10 marjapõõsast perekonna kohta.

Ruumi puudusel ei olnud töölistel seni lugemislaua, klubiruumi ega lasteaeda, kuid 1939. aastal kavatakse mõisa ka need sisse seada.

Läbisaamine mõisavalitsuse ja töölistkonna vahel on hea, mispärast ka töölistekaader juba aastaid püsiv ja seda pole mõisa vajanud välistööjõudu.

Tööliskonna vaimuerksust ja endaarendamise taht tõendasid ka rohkearvulised osavõetud Koja poolt korraldatud koosolekuist.

Torma riigimõisas 18. ja 19. märtsil peetud lastekasvatuse loenguist oli osavõtt väga elav. Kõneles Koja ülesandel Koduse Kasvatuse instituudi instruktor proua Elli Ainelo.

Mooste riigimõisas

lõpetati kahenädalised käsitöökursused, mis algasid 5. märtsil, hoogsa lõpukoosviimisega laupäeval, 18. skp. Kursustest võtsid osa peaaegu kõik mõisa töölistnaised, kus samuti kui Jäneda kursustel õpetati kudumist, heegeldamist, tikkimist, juurdelõikamist jne. Kursuste töö kõrval õppisid töölistnaised rahvatantse ja „näitekunsti“, millised kanti ette lõpuõhtul. Tujuküllane tantsu- ja ettekanneteõhtu, kus meeleoloomiseks kaasa aitas kohalik puhkpilliorkester, lõppes alles keskööl.

Koja poolt Mooste riigimõisas korraldatud käsitöökursustest osavõtjad.

RINGVAADE

Ungarist ei tooda põllutöölisi.

Käesoleval aastal kerkis Põllutöökoja ringkondades üles kavatsus tuua Ungarist sisse perekonnaga aastatöölisi kuni 100 perekonda. Nüüd on aga sellest kavatsusest loobunud segaste olude tõttu Kesk-Euroopas. Piirdatakse ainult poolakate sissetoomisega. Kuid vajadus nendegi järgi näib kujunevat väiksemaks kui algul arvati. Teatavasti anti Põllutöökojale luba tuua tänavu sisse kuni 6500 poola töölisi. Nüüd on aga mitmekordse välistööliste registreerimise tähtaja pikendamise peale vaatamata esitatud nõudmisi ümmarguselt ainult 3800 poolaka palkamiseks. Sooviavaldusi võetakse aga vastu veel kuni 1. aprillini. Esimene saadetis välistöölisi saabub Eestisse pärast kevadpühi — 13.—15. apr. paiku.

Aianduse arendamiseks

antakse sel aastal riigi poolt summe 70.000 kr., millest maksetakse toetust ligi 200 aiandus-mesindusringile. Juurde kavatakse asutada ka 2 uut mahlatööstust — üks Vastseliinasse ja teine — Lihulasse.

25.000 ha uudismaad ülesharimisele

kavatakse võtta tänavu. Selleks jagatakse riigi poolt preemiatega 700.000 kr. Uudismaaharijate registreerimise viimaseks tähtpäevaks oli tänavu 15. märts. Selleks ajaks kõik maapidajad, kes soovivad saada rahalisi preemiaid uudismaade harimise eest, pidid end andma üles Põllutöökoja uudismaaharimise talitusele. Uudismaade harimise laiendamiseks asutatakse tänavu juurde 70 uut traktorijaama. Ühes endiste adrajaamadega pannakse eeloleval suvel uudismaid kündma kokku üle 400 traktorijaama.

Riigimõisad mustertaludeks.

Riigimõisade valitsus on koostanud viisaastaku kava, mille teostamisega tahetakse riigimõisad arendada välja niisugusteks majapidamisteks, et need oleksid eeskujuks ümbruskonnale.

Kavas pühendatakse tähelepanu ka sotsiaalolude parandamisele. Kõigis mõisades asutatakse tööliste jaoks lugemistoode. Samuti viiakse lõpule tööliste jaoks viljapuu-aedade korraldamine ja asutatakse lasteaedu töölislastele. Töölismajad remonditakse ja värvitakse. Sõmerpalu ja Torma riigimõisad elektrifitseeritakse.

Ulatuslikke maaparandustöid

kavatseb Põllutööministeerium viia läbi eeloleval hooajal. Nende tööde teostamiseks on riigi uude eelarvesse võetud sisse krediite 250.000 kr., millele maakapital annab veel lisaks 50.000 kr. Peale eeltähendatud summade antakse maakapitalist veeühingutele ja maapidajatele maaparanduslaenu kuni 200.000 kr. piirides.

Ergutuspreemiaid lambakasvatajatele

kavatakse hakata maksma Eesti lambakasvatuse seltsi kaudu. Preemiad on nähtud ette rahalised ja tulevad, nagu kuulda, kuni 100 kr. suurused.

Maaomandite kaitse seadust muudetakse.

Maaomandite kaitse seadus, mis pandi kehtima möödunud aastal, piirab teatavasti talude tükeldamist. Seadus praegusel kujul võimaldas üle 20 ha suurustest taludest eraldada alla ½ ha suuruseid kohti põllutööliste jaoks. Viimasel ajal on aga linnade ümbruses võtnud hoogu väikeste kohtade vajamine, misteel püütakse talusid tükeldada ehituskruntideks. Selle tulemusena kippus tekkima uusi alevikke. Edaspidi tahetakse lubada talust eraldada ainult ühte ½ ha suurust põllutöölise kohta. Ka nõutakse tulevikus, et piiriäärsetes valdades kohtade mõtteliste osade üleminekuks ühelt isikult teisele peab olema maavanema luba.

300 perekonda kandideerib

29-le uudismaakohale. Neist kohtadest tuleb Peresaare uudisasunduses (Virum.) eeloleval kevadel väljaandmisele 4 talu, millistele on aga tervelt 200 kandidaati! Soldino jaama juures (Narva ligidal) asuvas Tuleviku asunduses antakse tänavu välja 15 suuremat ja 10 väikest kohta, kuid soovijaid neile on juba kokku 100 ja uusi palveid tuleb järjest juurde. Talude saamisel on eesõigus lasterikastel perekondadel. Uued peremehed võivad kohtadele asuda juba 1. maist peale.

Nisukasvatuse pidurdamiseks

pöördus Põllutööminister avaliku üleskutsega kõigi põllupidajate poole. Nisu kasvu pinna pideva suurendamise tõttu on meil nisutoodang tõusnud suuremaks kui siseturg suudab tarvitada. Kui külvipind tänavu ei kahane, siis peab Riigi Viljasalv sügisel nisuhinda kõvasti alandama ja kokkoostu piirama. See on talupidajatele aina kahjuks. Sellepärast kõik põllumehed vähendagu käesoleval kevadel nisu külvipinda vähemalt viiendiku võrra ja nisu alt vabanev maa määratagu söödaviljadele, millest meil puudus.

NAINIE JA KOIDU

MÕNI SÕNA PERENAISTELE

Ettevalmistusi pühadeks.

Päevad on juba pikemad, valgemad ja päikeseküllasemad. Kirgas kevadpäike on meie sõber, kuid lohaka perenaise suurim vaenlane. Kui talvine pimedus ja vilets lambivalgus oli mõnegi tolmuse nurga või määrdundu eseme jätnud varju, siis nüüd seda enam tulevad meie puudused esile. Tavaliselt on kombeks enne suuremaid pühi võtta ette ka suuremat puhastust. Veel enam on põhjust seda teha nüüd, kuna varsti algab töö väljas ja siis pole nagunii aega pühendada end pikemalt majapidamistöõdele.

Esijoones kanname välja kõik magamisesemed, isegi sängid. Tihtigi pika talve jooksul väikeses ruumis siginevad sinna ebameeldivad „kaaselanikud“ — mitmesugused söödikud. Neist peame vabanema ja parimini teeme seda väljas õuel. (Mõnest hävitamisvahendeist kirjutasime juba läinud aasta Teatajas). Väljas tuulutame ja klopime ka voodiriided — jätame nad isegi mõneks ajaks päikese ja õhu kätte. Tubade seinad pühime tolmust puhtaks; seinapragudesse, kuhu on pesitsenud söödikuid, pritsime petrooleumi, salmiaagipiiritust, tärpentiini või rohukauplusest saadaolevaid pritsimisvahendeid „Put-tox'i“, „Shell-tox'i“ jne.; tapeidipraad kleebime kinni; põrandad peseme kuuma soodaveega hästi puhtaks — siis kaovad ka kirbud. Kõik see puhastustöö on hädavajalik, kuid sellest jääb vähe muljet, kui unustame aknad. Need tulevad hoolega pesta nii seest kui väljast. Tihti puuduvad maaelamutes aknaeesriided, kuid need on olulisim osa kodukaunistusest — nii seest kui väljastpoolt. Selleks ei ole vaja sugugi osta kallist ja kergesti rebenevat kardina-tüllit, vaid võime kasutada iga kangast, kui oskame seda kaunisti üles seada. Ilusa raami aknale annavad kolmest osast koosnevad kardinad: pikk ja kitsas põikkardin ja 2 lühemat külkkardinat. Põikkardina ülemisse äärde õmbleme laia palistuse, alumisse kitsama. Ülemisest palistusest lükkame läbi sileda kepi (põikkardin olgu poolteist korda pikem kui kepp), mis on vähe laiem aknast. Kepi otsad paneme seinale kinnitatud konksudele ja seome nad peene nõoriga. Külkkardinad õmbleme kergelt volditult põikkardina ülemise laia

palistuse külge (põikkardina otsade alla). Sellised kardinad katavad vahestki määrdunud, värvilt kulunud ja inetud aknaraamid, neid võib valmistada õhemast valgest pesuriidest, lillelisest või ruudulisest sitsist, õrnast, kuid vastupidavast markisetist. Igal elutoa aknal peavad olema puhtad eesriided (köögis võib kasutada ainult põikkardinat).

Soomlaste rahvustoidust.

Igal rahval on oma kombed pühadetoitude alal. Meie, eestlased, oleme lihavõtte puhul võtnud üle venelaste pühadetoitude — pashad, kulitschid jne. Meile endile iseloomustavaid lihavõttetoite seni väljakuunenud pole. Miks ei võiks siis meie jäljendada oma vennasrahva kombeid? Soomlaste lihavõttelauale kuulub mämmi, seda valmistatakse linnaseist, on väga toitev ja odavam kui pasha.

A i n e d : 5 liitrit vett, 1 kilo linnaseid, 1¼ kilo rukkijahu, 1 teelusikas (triiki) soola, soovikorral peenendatud apelsini või pomerantsi koori (neid saab rohukauplusest).

V a l m i s t u s : Veerand osa linnaseid segada ühe liitri sooja veega, riputada peale veerand osa jahust. Panna pada kaanega kaetult soojemasse kohta seisma üheks tunniks. Selle järele lisada osa linnaseist ja jahust ja üks liiter kuuma vett — lasta jällegi seista üks tund. Nii jätkata neli-viis korda. Lõpupoolel võib pada olla kuumemas kohas ja juurdelisatav vesi keev — sest segu ei tohi jahtuda. Kui kõik vesi, linnaksed ja jahu on juba seisnud kokku 4—5 tundi, lisada sool ja pomerantsikoored ja lastakse segu keema. Siis tõstetakse tulelt ja klopitakse kuni jahtunud. K a s e t o h u s t valmistatakse karbisarnane torbik, vooderdatakse seest pergamentpaberiga, valatakse linnaksepudru sinna sisse ja küpsetatakse mittekuumas ahjus 3 tundi. Antakse pühade lauale külmalt koore või piimaga ja suhkruga.

See on soome rahvuslik lihavõttetoit.

Tähelepanu kätele

Ka maaperenaised peavad hoolitsema oma käte eest, sest perenaise käsi puudutab iga toiduainet, perenaine hoolitseb

laste eest, perenaine peab isegi vahest olema arstiks ja esmaabiandjaks õnnetuste puhul.

Tihtigi näeme aga korralikul perenaisel inetuid, röpaseid käsi. Parimgi toit kaotab isuäratavuse, kui teda lauale kannavad mustad käed. Puhtate käte all ei mõtle meie sugugi poleeritud küüsi ega piimvalget nahka. Teadagi rikub aiatöö, karjatalitamine ja ka majapidamine käenahka, kuid peale igakordset mustatöö sooritamist tulevad käed hoolsasti puhtaks pesta leige vee ja seebiga. Ainuüksi see alati ei aita: vahest on käenahk parkunud mõnesuguste ainetega, näiteks juurviljakoorimisel. Siis tuleb käsi puhastada mõne hapu ainega, näiteks kõlbaks selleks võipiim, kohupiimavesi, hapud marjad, ka lahja soolahape. Pärast hapuga puhastamist ei tohi käsi enam pesta seebiga, vaid loputada leige veega. Hapu teeb käenaha kuivaks, seepärast määrime käed sisse kas mageda võiga või hapukoorega. Öhtul

määrime käed sisse mõne mageda rasvaga, glütseriiniga, hapukoorega — see teeb naha pehmeks ja siledaks, sile nahk võtab aga vähem mustust endasse.

Tõrva- ja vaiguplekid puhastame kätetl tärpentiiniga, värviseid käsi puhastame seebiipiirituse või vesiniku ülihapendiga (seda võib alatiseks koju muretseda, sest vesinikuülihapend on desinfitseeriv väikeste haavade ja mitmesuguste nina- ning kurguhaiguste puhul).

Kuid puhas käenahk ei aita midagi, kui küüned on mustust täis. Need tulevad lõigata võimalikult lühikeseks, et töö juures ei murduks. Küüntealuse mustuse kõrvaldamiseks on parem kasutada harja kui mõnda terariista, mis kriimustab küünealust, kuhu koguneb siis palju kergemini mustust. Enne mõne mustatöö sooritamist, näiteks peenarde kitkumist, kartulivõtmist jne., kraabime seebitükilt küünte alla seepi — see kaitseb küüsi mustuse eest, pesemisel eemaldub aga iseenesest.

Põllumajanduse töömailt

Paras aeg on mõelda mesilaste korjema suurendamise eest.

Väikemaapidajatel on maa selle vähesuse pärast väga kallis. Sellepärast peame kodukaunistamise hüüdsõna all tabama kaks kärbest korraga, s. o. kaunistama oma kodu ja sellejuures nägema ette, et see töö ilu kõrval annaks ka tulu. Märtsi- ja aprillikuul on igal väikemaapidajal rohkem aega. Sellepärast on praegu paras aeg valmistada või valmistada lasta vastav plaan või kava istutatavate puude või põõsaste kohta, et hiljem ei oleks kahjatsemist oma töö üle ja et ei tuleks ka ümberistutamist. On kava üldiselt läbimõeldud, tuleb koostada istutatavate puude ja põõsaste nimekirj. Samal ajal tuleb hakata hoolitsema ka vastava istutusmaterjali — puude ja põõsaste eest. Teede äärde ei tohi puud tihedamalt istutada kui 15 meetrit üksteisest. Aia äärde soovitan puud istutada umbes 8 meetri kaugusele üksteisest, sest siis saaks ka puud hiljem aiapostina tarvitada, kui iga puu vahele post panna.

Mesiniku seisukohalt soovitan, et kõik ilupuude ja põõsaste istutajad istutaks puud ja põõsaid, mis heade meepuudena-põõsastena tuttavad oleks, siis tabaks meie vähemalt kahte eesmärki, s. o. kaunistaks kodu ja hoolitseks mesilaste korjema eest. Sel-

lepärast soovitan istutada järgmisi ilupuud ja põõsaid: kergemal maal puudest — vaher ja hõbepappel; põõsastest — läätspuu, viirpuu, kibuvits. Keskmisel ja raskemal maal — puudest: pärn, pihlakas, jalakas, hobukastan, raeremmelgas, hõbepaju, põõsastest: kuslapuu, lumemari, liguster, roosid. Oleme massiliselt istutanud ülalloodatud puud ja põõsaid, mis tundud heade meepuude ja -põõsastena oma kodude ümber, siis võime kindlad olla, et tulevikus kasvav mesilasperede hulk ei jääks korjemaata. Lõpuks soovitan igal väikemaapidajal, kes seda seni teinud pole, istutada oma kodu ümber ilupuud ja põõsaid. Siis ei seaks meie kodud lagedal nurmel, nagu laevad ilmamerel. Siis ei raputaks tuul meil kallist puuvilja puudelt maha enneaegselt. Ka mesilased annaks meile siis suuremat saaki, kui oleme hoolitsenud nende korjema eest. Ilus tara on ka kodu iluks ja kasuks!

A. Leib.

Missuguseid marjapõõsaid istutada?

Seni oli marjapõõsaste sortiment kirju. Raske on tegelikult aednikul nende hulgast valida sobivat, rääkimata väikemaapidajast, kes alles aeda asutab. Nüüd on Põlluministeriumi juures töötav pomologia

komisjon määranud kindlaks marjapõõsaste standardsordid. Selle järgi hakatakse tulevikus kasvatama ja põllupidajatele soovitava ainult valitud marjasorte. Need sortimendid tulevad edaspidi kasutamisele ka viljapuukoolides lubatud sortidena.

Väikemaapidajaid peaksid huvitama eeskätt järgmised sordid:

Mustsõstra sortidest — boskoopi hiiglane (meil tuntud rosentali mustkobarmari); koljat; must kirss-sõstar; aedmaasikate põhisortimenti kuuluvad: saksa-evern; võitja; jucunda, „Ernst Preuss“ ja leopoldshalli hiline; aedvabarnate põhisortimenti kuuluvad: „Preisimaa“, „Lloid George“, „Marlboro“;

punastest sõstratest soovitatakse põllumeestele järgmisi sorte: hollandi punane; varane punane; heros; valgetest: jüteborgi valge; inglise valge (meil tuntakse seda keiserliku valge nime all);

punastest karusmarjadest soovitati põllupidajatele viis paremat sorti: punane võidumari; maihertsog; orleani punane; võit; punane üllasmari;

rohelistest karusmarjadest tuleb aiapidajatel kasvatama hakata: roheline pudelmari; hansa; „Katharina-Ohlenburg“; roheline viljakas.

Ka kollaseid karusmarju soovitatakse talupidajatele kasvatamiseks; nendest tuleksid esmajoones paljundamisele macherauchi seemik; kollane võidumari; luudnik. Valgetest karusmarjadest tuleb põllupidajatel kasvatada: kolumbus; valge võidumari; valge viljakas. Jahukindlastest karusmarjadest soovitati põllupidajatele: hougktoni seemik ja leva valitu.

Kõik eelpoolnimetatud põllumeestele soovitatud marjasordid on parimad kodus tarvitamiseks ja tööstustele ning ekspordiks müümiseks.

Terve rida nendest valiksortidest töötab tulevikus ka väikemaapidajatele head sisetulekut. Eriti mustsõstrate eksport on nende marjade hinnad tõstnud eneolematult kõrgele tasemele.

Tõid aias

Noorte viljapuude juures käib pärast kohaleistutamist järjekindel võra kasvatamise ja arendamise töö 4—5 aastat; hiljem jääb viljapuu juures ainult võra harvendustöö. Harilikult on puukoolist ostetud noorel puul viis kõrvalharu ja üks tüvepikendus. Igal kevadel tasakaalustame kõrvalharusid omavahel, kärpides tugevamaid rohkem tagasi, ning nõrgemaid vähem, või jätame vajaduse korral mõnin-

gad hoopis puutumata. Tüvepikenduse jätame alati pikemaks; on veel soovitatav, kui jätame tüvepikenduse otsa tüüka, kuhu kinnitame sidemega otsmisest pungast kasvava uue tüvepikenduse.

Kõrvaldada tulevad igal kevadel sellised oksad, mis on juhitud risti võrasse ja ummistavad seega võra seest. Samuti tulevad kõrvaldada tüvepikendusest need oksad, mis üksteisele liiga lähedal milleda suund tasakaalustatud puuvõrale ebasoodne.

Lõigata tuleb igal kevadel märtsi-aprilli kuudel, kui ilmad päeva südamel pehmed, enne puumahlade liikumist. Haavad võivad, kui nende lõikepind ei ole üle 1,5—2 sentimeetrit, jääda ilma määrimata, sest nad jõuavad sama suve jooksul kinni kasvada. Selliselt lõigates igal kevadel 4—5 aasta jooksul pärast istutamist moodustame tulevasele viljapuule korraliku võra kondikava. Lõikamist peab noorel puul tegema terava kõvera aednikunoaga, hästi puutüve lähedalt paralleelselt puutüvele, mitte jättes järgi tüükaid, mis takistavad lõikehaava kiiret kinnikasvamist. Oksa tagasilõiked aga peab tegema hästi punga lähedalt.

Vanemate viljapuude harvendamine.

Viljapuude võraharvendamine tuleb teostada pärast suuremate külmade möödumist s. o. märtsi lõpul enne mahlade liikumist. Et haavad saagimisel oleks siledad, ei tohi puu olla külmanud, pealegi murdub ta siis hõlpsasti. Mahla liikumise ajal saagides aga kaotavad puud palju oma toimetahladest ja võivad jääda kiratsema. Vanemaid puid esimest korda lõigates peab seda tegema ettevaatlikult. Kui võra on liiga metsistunud, siis on parem jaotada harvendamist 2—3 aastale, et puu mitte ei jääks pödema. Harvendada tuleb jälle nõnda, et ei tekiks võras tühikuid ega võra ei kaotaks oma tasakaalu. Väljalõikusele kuuluvad esimeses järjekorras kõik kuivanud ja katkised kuivamahakavad oksad, võra sisse ristikasvanud või üksteist hõõruvad oksad, tihedad ja rööbiti suunduvad oksad, ning kahvelharudest tingimata teine.

Saagimisel kasutada aiaredelit, aiasaagi ja kääre. Saagima peab aga hoolega, et oks alla langedes ei kisuku kaasa koort ega lõhuks allesjäävaid oksa. Paremad oksad saavad ennem kaugemalt katki saetud ja pärast alles õige koha pealt oksarõnga juurest paralleelselt puutüvele, ilma tüügast jätmata. Suuremad haavad tulevad pärast saagimist veel terava noa-

ga siledaks lõigata ja haavad odava värnitsaga, millesse lisatud vähe ookrit, määrida; parim määrimisaine on küll pookvaha, kuid see on kallis. Kui haavad jäävad määrimata, tekitavad nad ilmastiku ja sademete mõjul mädaniku, kust see kandub puu südamesse ja puu muutub seest õnsaks sipelgate ning muude puukahjurite pesa- ja pelgupaigaks.

NÕUANNET

KÜSIMUS:

Kas on praegusel korral maatöölisei võimalus saada kusagilt maalappi, kuhu chitada peale endale maja?

VASTUS:

Maasaamise küsimuses tuleks pöörduda üldises korras kohaliku maaameti poole, kelle kaudu käivad kõik maaga ühenduses olevad küsimused. Teile lähem maaamet asub Pärnus, Elisabeti tän. 19. Seni veel eri soodustusi maatööliskohtade rajamiseks kehtima pandud aga ei ole. Küll on aga Riigivolikogus praegu arutusel Asundusseaduse muutmise seaduse eelnõu, millega tahetakse panna seaduslik alus töölistkohtade rajamisele maale. Niipea, kui kõnesolev seadus on Riigikogu poolt vastu võetud, anname sellest ülevaate ka Teataja veergudel.

KÜSIMUS:

Olen sadulepp. Tahan osta 1/2-hektaarilist kohta, mille hooned ja viljapuu-aed. Ostuks soovisin saada laenu E. Maakrediitseltsilt, kuid sealt vastati eitavalt, kuna koht olevat liig väike. Kas üldse on olemas säärast asutist, kust saaks laenu osta-otstarbeks?

VASTUS:

Liig väikestel taludel on üldse raskusi soodustatud laenu saamiseks vajalisel määral. Kui E. Maakrediitselts on laenuandmisest öelnud ära, siis võiksite pöörduda veel E. Maapanga poole, Tallinn, Vabaduspuiestee 1. Ei saa ka Maapank kas maa väiksuse või summade vähesuse tõttu Teie soovi rahuldada, siis jääb üle teha laenu lähemast ühis pangast tavalise protsendiga ja vekslil või obligatsiooni kindlustusel.

KÜSIMUS:

Mind saadeti haiglasse ravimisele valla arvel. Kas vallas on õigus nõuda minult hiljem haiglakulud sisse või ei?

VASTUS:

Kui Teie haiglast tagasi tulles olete töövõimeline — s. t. suudate ise endale ülalpidamist teenida, siis võib vallavalitsus nõuda Teilt haiglakulud tagasi terves summas. Olete aga töövõimest kaotanud üle 60%, siis korraldatakse kulude küsimus tavalises hoolekandekorras ja siis Teil neid tasuda ei tuleks.

KÜSIMUS:

Tahan talu küljest osta endale mõne hektari maad. Aga seda, nagu kuulda, ei lubata. Või on siin siiski võimalusi maatüki eraldamiseks?

VASTUS:

Maaomandite kaitse seaduse (RT 1938, 36, 324) põhjal on küll maatükkide eraldamine talumaast kitsendatud, kuid mitte täiesti keelatud. Selle seaduse põhjal kinnistusüksustest eraldamise teel loodavate uute kinnistusüksuste suurus peab olema vähemalt 10 ha, kusjuures nõutakse veel, et ematalu suuruseks peab jääma vähemalt 20 ha. Kuid sellest normist võib Põllutöömisteerium teha kaaluvatelt asjaoludel erandeid. Selleks tuleb aga ministeeriumile esitada palve ühes põhjendustega, miks eraldamine osutub tarvilikuks.

VÄLISMAILT

Rootsi põllutöölise palgaoludest.

Rootsi põllutöölise palgaolud on normeeritud ühis- (kollektiiv-) lepingutega, mis sõlmitud põllupidajate keskühingu ja põllutöölise ühenduse vahel. Sealsed palgaolud tohiksid pakkuda huvi ka meie arvukale maatöölisperele, mis pärast esitame neist tähtsamad osad.

Mees-aastatöeline, kes on vähemalt 18 a. vana, töökölbuline, tubli ja kutsealal vilunud, peab saama palka vähemalt järgmisel hulgal: rahapalka 760 krooni (1 Rootsi kroon vastab ühele Eesti kroonile) ja moonana — 500 kg rukist, 400 kg nisu, 200 kg otri, 200 kg segavilja, 50 kg herneid, 1460 liitrit täispiima, prii korteri ühes küttega, 3 aari (300 ruutm.) aia- ja 15 aari kartulimaad, kasutada tööandja hobuseid ja arstiabi. Eeltoodud palk on miinimum-palk, millest iga peremees võib maksta ka rohkem, nagu seda tegelikult tahaksegi.

Eestöötegija, kutsar, tallimees ja -poiss saavad aastas sama moonapalka, kuid rahas 830 kr., sepp, puusepp ja loomadetalitaja (karjamees) aga 900 kr. Tööjuhataja saab peale moonana 1000 kr. rahapalka aastas.

Need meestöölised, kes on talu ülalpidamisel, saavad peale korteri ja pesu veel rahas tasu järgmiselt: hobustega töötav sulane — 660 kr. aastas, eestöeline — 750 kr., puusepp, sepp, tallimees ja karjamees — 825 kr. ja tööjuhataja — 900 kr.

Meespäevatöölisele peab peremees maksma tunnis vähemalt 48 senti ja andma peale selle veel tasuta korteri, kütte ja kartulimaad; need meespäevilised, kellele natuuratasu ei anta, saavad tunnis 55 senti.

Kollektiivlepinguga korraldatakse ka naistöölise minimaalpalk. Tubli naistöeline saab käsitsilüpsmisel tasuks 1,3 senti liitri piima kohta, kusjuures ta peab 3 korra lüpsil lüpsma vähemalt 150 liitrit päevas, — seega lüpsinaise päevatasu alammäär on 195 senti. Muudel töödel talundis tuleb maksta naistöo-

liste vähemalt 38 senti tunnis. Peale selle saavad kõik need naistöölised, kes pole talu ülalpidamisel, olgu nad lüpsinaised või teised, tasuta korteri, kütte, 2 l piima päevas ja 5 aari kartulimaad.

Peale eelkirjeldatud põhitasude on aga põllutöölistel õigus saada veel mitmesuguseid lisatasusid. Kui tunnitööline puhastab hobuseid, saab ta vähemalt 15 senti hobuselt päevas. Töölisele, kes pühapäeval asendab loomatalitajat, makstakse 60 senti tunnis. Kui tööline saadetakse tööle väljaspoole talu (nt. vooi), kuhu ta peab võtma kaasa lõunasöögi leivakoti, saab ta lisatasu päevas 50 senti jne.

Rootsi põllumajanduses on kindlustatud ka ületunnitöötaasu. Meestööline saab hariliku ületunnitöö puhul iga alustatud poole tunni eest 37 senti, öösel (kella 21—5) ja pühapäeval aga 47 senti. Naistöölise ületunnitasuks on 27 senti pooltunnilt.

Tuleb veel meeles pidada, et tööaeg Rootsis taludes on märksa lühem kui meil ja nimelt: jaanuaris ja veebruaris — 8 tundi päevas, märtsis — 9 t., aprillist kuni sept. 10 t., okt. ja nov. 9 t. ja detsembris 8 tundi, kusjuures laupäeviti on aasta läbi tööpäeva pikkus 6 tundi.

Otsekohene väetamine suurendab talude tulukust

Meie tänapäeva põllumajanduse tähtsamaks päevaküsimuseks on tulukuse tõstmine, sest käesolev aeg nõuab põllumehelt üha suuremaid kulutusi.

Et neid katta, selleks peavad põllumehed otsima teid, kuidas suurendada sissetulekuid, mis on võimalik ka põllumajanduse toodangu müügihindade tõusuga või toodangu suurendamisega. Kuna hindade tõus ei ole üksikpõllumehel, vaid üldmajanduslikust konjunktuurist, mida on raske mõjutada, siis jääb järele teine tee — s. o. saakide tõstmine, mis meie oludes võimaldab veel palju edasi minna. Sellepärast on praegusaaja tasuva tootmise eelduseks saakide suurendamine, eriti taimekasvatases toodanguid tõsta.

Meie mullastiku juures on saakide tõstmise tähtsamaks teguriks põllu- ja rohumaade otsarbekohane väetamine, mis ei võimalda üksinda väetatavate kultuuride saakide tõstmist, vaid suurendab ka nagu talu tulukust.

Põhiväetiseks meie oludes on laudasõnnik, kuid meie põllumajandus oma arengus on jõudnud astmeni, kus laudasõnnikuga väetamine ilma kunstväetiste kaastoitmeta ei rahulda enam põllumeest ja ei võimalda tasuvat tootmist, sellepärast ei ole otstarbekas põllu- ja rohumaade kultuuride kasvatamine ilma kunstväetisteta mõeldav.

Nii on arvukad katsed katseasutustes ja tegelike põllumeeste juures näidanud, et kultuurrohumaadel 200 kg superfosfaati ja 100 kg kaalisoola väetusega tõstavad saake keskmiselt 1500 kg hektaarilt (enamasaagi hind 1½—2 s kg), kartuli juures 250 kg superfosfaati ja 125 kg kaalisoola ning 150 kg väähapuammoniaaki väetusega tõstavad saake keskmiselt 5000 kg hektaarilt (enamasaagi hind 1 sent kg), põlluheinal 200 kg superfosfaati ja 100 kg kaalisoola väetusega tõstavad saake keskmiselt 2000 kg hektaarilt (enamasaagi hind 1½ senti kg).

Eeltoodud andmeid jälgides näeme, et otsarbaka kunstväetiste tarvitamisega võime

tunduvalt suurendada põllu- ja rohumaade saake, kusjuures enamasaagi hind on madalam turuhinnast ja madalam ka tootmiskuludest ilma kunstväetiste tarvitamiseta.

Kuna meie muldades olevaist taimekasvaks vajalikkudest toitainetest on suurim puudus fosforhapendist, mida ka laudasõnnikus on vähe, siis on tähtsaimaks väetusaineiks meie muldade viljakuse tõstmisel fosforit sisaldavad kunstväetised, nagu superfosfaat, segafosfaat, fosforiit j. t., millistest meil kõige enam on levinenud superfosfaadi tarvitamine. Superfosfaate on meie turul müügil Nõukogude Vene, Inglise, Rootsi ja Hollandi päritoludega.

Analüüsid ja katsed tõendavad, et kõigis nimetatud superfosfaatides on taimedele kasutatavat fosforhapendit enam-vähem võrdselt. Samuti ei leidu nimetatud superfosfaatides üheski taimekasvule kahjulikke ühendeid.

Oma füüsilistelt omadustelt on meil müügil olevad superfosfaadid sarnased, olles ühtlaselt käsitatavad — külitavad. Nõukogude Vene superfosfaat, mis varemgi aastail oli niiskem ja sisaldas enam vaba hapet, on viimastel aastatel tunduvalt kuivem, olles oma omadusilt võrdne teiste meil müügil olevate superfosfaatidega.

Eeltoodud arvestades selgub, et talupidajail tuleb superfosfaadi ostmisel eelistada seda, milline ostmisel odavam, kuna siis saavutatakse vähema kuluga suurem tulu.

Käesoleva aasta superfosfaatide väljakuulutatud hindu võrreldes selgub, et Nõukogude Vene superfosfaat on teistest odavam 10—30 senti 100 kg kohta. Kui arvestame veel seda, et N. Vene superfosfaati teatud juhtudel saame osta lahtiselt, mis vähendab tema hinda veel 60 senti 100 kg kohta, siis selgub, et kasutades N. Vene superfosfaati võidame hinnas kuni Kr. —90 100 kg kohta.

Põlluheina- ja rohumail, kus saame kasutada segafosfaati, võime fosforväetise hinda veelgi vähendada, segades enne külvi iga 200 kg superfosfaadi asemele 100 kg N. Vene

superfosfaati ja 100 kg Eesti fosforiiti. See segu oma väärtuselt asendab täielikult 200 kg superfosfaati.

Eeltoodut ja mitmeaastaseid põllumeeste kogemusi arvestades, võib käesoleval aastal N.

Vene superfosfaadi tarvitamist soovitada kui tõhusat moodust talumajapidamiste tulukuse tõstmisel.

Lõpuks mõned normid kunstväetiste kasutamiseks:

	Savirikkad maad	Savivaesed maad	
1. 1-a. põlluheina- ja rohumaadele pro ha:			
Nõukogude Vene superfosfaat ...	100 kg	100 kg	Külvata koos varakevadel, kui maa on märg. Külvata koos 2 nädalat enne külvi.
Eesti fosforiit	100 "	100 "	
Kaalisoola 40%	0—75 "	100—150 "	
2. Suvinisule pro ha:			
Nõukogude Vene superfosfaati ...	200 "	200 "	Külvata enne seemendamist. Külvata koos 2 näd. enne kartulite mahapanemist. Külvata vagudesse kartulite mahapanemisel. Külvata enne talivilja külvi. Külvata kevadel orase kasvu algul kahes osas.
Kaalisoola 40%	75—100 "	75—100 "	
Lubiammoonsalpeetrit			
3. Kartulile pro ha:			
Nõukogude Vene superfosfaati ...	250 "	250 "	Külvata koos 2 näd. enne kartulite mahapanemist. Külvata vagudesse kartulite mahapanemisel. Külvata enne talivilja külvi. Külvata kevadel orase kasvu algul kahes osas.
Kaalisoola 40%	100 "	200 "	
Väävelhapuammoniaaki	100—150 "	100—150 "	
4. Taliviljadele pro ha:			
Nõukogude Vene superfosfaati ...	200—250 "	200—250 "	Külvata enne talivilja külvi. Külvata kevadel orase kasvu algul kahes osas.
Kaalisoola 40%	100 "	150 "	
Tšili- või lubisalpeetrit	100 "	100 "	

Müügil tarvitajate- ja majandusühinguis. Suurmüük ETK-s.

EESTI LINNUKASVATAJATE SELTSI

kontrolli all on 1939. a. järgmised linnukasvatuse sugulavad, kust on võimalik saada tõumaterjali haudemunade, päevaste tibude ja tõulindude näol. Sugulavad on loomaarstliku kontrolli all ning vabad haigustest.

I järgu kanade sugulavad:

1. Aurelie Poola — Vana-Nõo as., (Nõo j. 2 km), Nõo postk. 53, telef. Nõo 8-a. Valge-leghorn.
2. Leida Männik — Tõlli algkool, Aidu v., Paistu ag. (Loodi j. 7 km). Valge-leghorn.
3. Alma Ristikivi — Kastani tän. 15, Pääsküla, telef. 518-56. Valge-leghorn.
4. Imastu Invaliidide Kodu — Undla v., Tapa kaudu (Tapa j. 3 km), tel. Tapa 35. Valge-leghorn.

II järgu kanade sugulavad:

5. Jüri Ottas — Vana-Kuuste v., Villemi tl., Vana-Kuuste ag., telef. Vana-Kuuste 3 (Rebase j. 4 km). Valge-leghorn.
6. Marie Valenius — Karja 10, Mustla (Viljandist 20 km). Valge-leghorn.
7. Lucie Hunnius — Habaja mõis, Triigi v., Äksi ag., telef. Kose 9. Rood-ailend.
8. Väimela Põllunduskool — Väimela ag., telef. Võru 68 (Võrust 10 km). Valge-leghorn.
9. Kaarepere Raudteelaste Kodu — Kaarepere ag. (Kaarepere j. 3 km), telef. Palamuse 24-a. Valge-leghorn ja rood-ailend.

10. Vaabu Lents — Lepna as. (Rakverest 5 kilom.), Rakvere pk. 5, telef. Rakvere 199-b. Pruun-itaalia.
11. Dora Arronet — Poska tän. 36-a, Tallinn, telef. 300-66. Rood-ailend.
12. August Aru — Rägadiku tl., Lõiuuse kl., Juuru v., Järlepa p.-tl., Juuru kaudu (Lohu jaamast 5 km). Valge-leghorn.
13. Sofia Kolsakov — Aru mõis, Jänedä ag. (Jänedä j. 2 km. Rood-ailend.

III järgu kanade sugulavad:

14. Henn Tiibus — Jannseni 37, Pärnu. Valge-leghorn.
15. Johan Ostrat — Luunja v., Kabina as., Tartu, Suurturg 10. Valge-leghorn.
16. Johan Paabo — Raadi v., Andrese tl.; Tartu, kohvik „Central“. Valge-leghorn.
17. Eduard Kaan — Paasvere v. (Rakverest 37 km.), Venevere ag., pk. 14. Pruun-itaalia.
18. Alviine Pikkat — Koeru, Pänna pst. 1. Pruun-itaalia ja valge-leghorn.
19. Kavastu Vanadekodu — Kavastu v. (Tartust 10 km), telef. 5-99/6. Valge-leghorn.
20. E. S. Ü. Sandla mõis — Kuressaare, Sandla mõisa pk., telef. Pihtla 5 (Kuressaarest 22 km.) Valge-leghorn.
21. Jaan Peets — Saadjärve v., Mäe tl. (Tabivere j. 0,5 km), Tabivere pk. 23. Valge-leghorn.
22. Juhan Nihtig — Meeri v., Viinamärdi tl.,

- Nõo kaudu (Nõo j. 4 klm), telef. Nõo 16. Valge-leghorn.
23. Karl Soomre — Laius-Tähtvere v. ja ag., Annuse tl. (Jõgeva j. 20 klm). Valge-leghorn.
 24. Eivere „Metsakodu“ — Anna v., Eivere as., Paidest 5 klm), Paide, telef. Paide 1-43-a. Valge-leghorn.
 25. Hugo Orumaa — Järvakandi v., Hiienuurme kl., Pärnu tl. (Keava j. 14 klm), Järvakandi ag. Valge-leghorn.
 26. Arvo Sinisoo — Kloostri v., Vasalemma as. (Vasalemma j. 4 klm), Vasalemma ag., telefon Vasalemma 7. Valge-leghorn.
 27. Kehtna Koolide Põllumajapidamine — Kehtna v., Keava ag. (Keava j. 4 klm), telefon Keava 3. Valge-leghorn.
 28. Hans Virkus — Purila mõis, Hagudi ag. (Hagudi j. 4 klm), telef. Rapla 17-II. Valge-leghorn.
 29. Vinni Kodumajanduskool — Küti v., Vinni mõis, Rakvere kaudu (Rakverest 7 klm), tel. Rakvere 1-44. Rood-ailend.
 30. Dora Harpe — Viru-Roela, Uusmõis; Viru-Jakobi, Roela metskond, telef. Roela 22. Rood-allend.
 31. Valter Kasikov — Auvere-Joala v., Sundja kl. (Soldino j. 1,5 klm). Narva, Haigemaja tän. 62, telef. Narva 1-30. Valge-leghorn.
 32. Särevere Kodumajanduskool — Särevere v., Türi (Türi j. 3 klm), telef. Türi 69. Valge-leghorn.
 33. August Einpaul — Rakke Ülesoo tl. (Rakke jaamast 1 klm), telef. Rakke 6. Valge-leghorn.
 34. Ed. Runnel — Võhmuta v., Luitsalu kl., Järva-Jaani, Paistevälja pk. Valge-leghorn.
 35. Karja Kodumajanduskooli talu — Pärsamaa v., Karja pk., Kuressaare kaudu, telefon Leisi 19-a (Kuressaarest 36 klm, Triigi sadamast 10 klm). Valge-leghorn.
 36. Lukine Kangur — Voltveti jaam, telefon Kilingi-Nõmme 9-1. Rood-ailend.
 37. Pärnu Maavalitsuse Lastekodu „Liivia“ — Voltveti v. (Voltveti j. 3 klm). Valge-leghorn.
 38. Marie Steding — Takamaa tl., Viljandi v. Viljandist 7 klm). Valge-leghorn.
 39. Otilie Kallit — Kaarli v., Meose tl., Kaarli ag. (Kaarli j. 8 klm), tel. Kaarli 8. Valge-leghorn.
 40. Karl Hakkaja — Olustvere v., Tori tl., Jürise pk., Viljandi (Sürgavere j. 3 klm). Valge-leghorn.
 41. Johannes Pruks — Hummuli v., Laaspera tl., Hummuli ag., telef. Hummuli 2-E (Valgast 20 klm). Valge-leghorn.
 42. Richard Teder — Laatre v., Laatre as., Sangaste (Sangaste j. 4 klm). Valge-leghorn.
 43. Herbert Radsin — Karula v., Salumäe tl., Iigaste-Karula (Karula j. 4 klm). Valge-leghorn.
- Hanede, partide ja kalkunite sugulavad:**
1. Imastu Invaliidide Kodu — Unda v., Tapa kaudu, telef. Tapa 35 (Tapalt 3 klm) — tuluusi ja emdeni haned, pekingi pardid, pronks- ja valged kalkunid.
 2. Hans Virkus — Purila mõis, Hagudi ag., telef. Rapla 17-II (Hagudi j. 4 klm) — tuluusi ja emdeni haned, pekingi pardid ja pronkskalkunid.

SUGULAVADEST MÜÜDAVA TÕUMATERJALI HINNAD 1939. A.

1. Haudemunad:

I järgu sugulavades kuni 24 senti tk. Abiraha ostjale — 8 snt. munalt, seega jääb ostjal maksta kuni 16 senti munast.

II järgu sugulavades kuni 20 senti tk. Abiraha — 6 senti munalt, ostjal jääb maksta kuni 14 senti munast.

III järgu sugulavades kuni 15 senti tükk. Abiraha — 4 senti munalt, ostjal jääb maksta kuni 11 senti munast.

2. Päevased tibud:

I järgu sugulavades kuni 50 senti tk. Abiraha — 20 senti tibult, ostjal jääb maksta kuni 30 senti tibust.

II järgu sugulavades kuni 45 senti tk. Abiraha — 17 senti tibult, ostjal jääb maksta kuni 28 senti tibust.

III järgu sugulavades kuni 35 senti tükk. Abiraha — 12 s. tibult, ostjal jääb maksta kuni 23 senti tibust.

Märgitud tibud on kõikides sugulavades 10 s. kallimad.

3. Noorkanad alates 6 nädala vanusest.

Hind kokkuleppel sugulavaga. Abiraha — I ja II järgu sugulavades 90 senti linnult, III järgu sugulavades — 70 senti linnult.

Abiraha antakse kõigile eelnimetatud kujul tõumaterjali ostjale. Abiraha andmine toimub niiviisi, et sugulavad müüvad tõumaterjali abiraha võrra odavamalt. Abiraha kasutamisel ei ole tarvis pöörduda kellegi muu, kui sugulava poole.

4. Hanemunad kuni 100 senti, kalkunimunad kuni 50 ja pardimunad kuni 25 senti tükk.

Saate- ja pakkimisekulud kannab ostja, kui selle kohta ei ole müüjaga teistsugust kokkulepet.

Eesti Linnukasvatajate Selts

Büroo: Tallinn, Pikk 40, postkast 254. Telef. 475-43.

TEADAANNE

Käesolevaga teatab Riigi Viljasalv, et alates 12. märtsist s. a. on müügil endise jõusööda asemel uues koosseisus karjasööt, mille segu on järgmine:

rukis	50 ⁰ / ₀
sojatangud	30 ⁰ / ₀
linaseemnekoogid	20 ⁰ / ₀

Kokku 100⁰/₀

Hind 12 senti, ühes kotiga 12,50 senti kg, franko saatejaam Tallinnas. Igasse kotti on mahutatud karjasööta 75 kg.

Sigadesööda müük sünnib endises koosseisus ja hinnaga, kusjuures igasse kotti on mahutatud 100 kg.

Müük teostub endises korras.

Ühtlasi juhime põllupidajate tähelepanu sellele, et piiratud tagavarade tõttu ostaksid jõusööta ainult need põllupidajad, kellel selle järgi tõsine tarvidus.

RIIGI VILJASALV.